

Ettevõtja Allain Karuse: Äratame Valga ellu!

Elupõline valgalane ja veerandsaja aastaga end seales ettevõtluses tõestanud Allain Karuse on otsustanud ühtäkki hakata tegelema ka poliitikaga. Sügisestel kohalikel valimistel tahab ta Keskerakonna nimekirjas kandideerida Valga linnavolikogusse.

Olete aktiivse inimese ja töödajana Valgas aastakümneid tuntud ning võinuks juba mitmetel valimistel edukalt kandideerida. Miks siis alles tänava?

Mulle ei meeldi teha sõnu, rohkem ikka tegusid. Kui olen jõudnud milleski veendumusele, siis võtan kätte ja teen ka ära. Valga ja kogu siinse piirkonna tulevik läheb mulle korda, sest see on ja jääb mu kodukandiks. See pole paljas sõnakõlks, vaid südameasi. Olen aastatega kogunud teadmisi ja kogemusi ettevõtluses, mida nüüd saan rakendada Valgamaa heaks.

Eks omajagu ajendas mind seda otsust langetama kohalikel olukord: palju küsitavusi ja segadust linna juhtimises, intriigid, kahtlane kaadripoliitika, valitsemiskulude läbipaistmatus jne. See kõik peab muutuma! Kogukondlik ühtekuuluvus ja hoolimine vajab elluäratamist ning tugevdamist. Selles on iga inimese panus tänuväärne. Eks siis minagi omalt poolt püüan jõudumööda kaasa aidata.

Kas olete Valgas sündinud, koolis käinud ja kogu oma töömeheelu elanud?

Päris nii see siiski pole – sündinud ja viis päeva elanud olen ka Moskvas. Tulin seal ilmale 6. juulil 1965. See oli puhast juhus: ema oli sõitnud Moskvasse külla, aga ka mina võtsin nõuks sealsetele sugulastele pilk peale visata ja just selle külaskäigu ajal ilmale tulla. Ema jäi Moskvasse veel viieks päevaks pärast mu sündimist ja sõitis siis rongiga tagasi koju Valka. Sellest ajast peale olen elanud siin.

Valga lasteaias „Buratino“ möödus mu lapsepõlv ja samas lasteaias käis ka mu vanem lapselaps Sebastian. Nüüd vanaisana sinna minna – lapsele järele või pidudele – oli hea tuttav tunne. Kõik rajad ja käigud on mul veel oma lapsepõlvest meeles. Samas aga märkasin ka, kui palju oleks seal vaja korrastada ja renoveerida. See ehk seletab, miks tundsin äkki vajadust hakata Valga elu korraldamise ka teisel tasandil kaasa rääkima.

Valga-mail tuntakse teid mitte ainult ettevõtjana, vaid ka kui endist spordimeest ja praegust tippsportlaste sponsorit.

Selle selgitamiseks pean jälle lapsepõlve tagasi pöörduma. Mu koolitee algas Valga II 8-klassilises koolis,

kus minu esimeseks klassijuhatajaks oli Viivi Viitak ja hiljem Maret Ratassep. Võib-olla oli see nende teene, et mu elu on nii kulgenud. Meie kehalise kasvatuse õpetajaks oli Liilia Tamm, kes suusatajana kuulus Nõukogude Liidu parimate hulka. Ka mina hakkasin tõsisemalt sportidist huvituma. Tollel ajal olid talved ikka talved – korralik külm ja paks lumi. Kehalist kasvatust oli tavaliselt koolipäeva lõpus kaks tundi korraga. Mäletan tunde, kus kogu klassiga sai kesklinnast Jaanikesse ja tagasi suusatatud. Minu hobideks kujunesidki suusatamine ja kergejõustik, millega pärast tunde tegelesin. Koos koolikaaslastega osalesin nii rajooni kui ka vabariiklikel võistlustel.

Rohkem teatakse teid siiski kui tehnikaspordlast.

Selleni jõudsin hiljem ja suuresti tänu isa Anttile, kes oli ametilt autojuht. Sõitsin temaga juba poisikesena kaasas, ja seal tekkiski nii suur huvi tehnika vastu, et hakkasingi motosportiga umbes 10-aastaselt tegelema. Sügaval nõukogude ajal sai seda teha ALMAVÜ all, mille juhatajaks Valgas oli Vilja Raidmäe. Tolleaegsed kõvad tegijad Tõnu ja Jüri Raudsik olid noortele poistele suureks eeskujuks ja innustuseks. Esimesed õpetused tehnika- ja motosportidist saingi Tõnu Raudsikult ja Rein Haavistult. Pääsesin ka vabariiklikele võistlustele.

Suur tehnikahuvi viis mind õpinguid jätkama autoremondi erialale Pärnu kutsekooli nr 13. Esimeseks tööpraktikakohaks sai aga ikka Valga ja sinne autobaas, mida sel ajal juhatas Tiit Vähi. Ta pälvis mu silmis kohe suure austuse, sest pidas lugu inimestest ja toetas igati sporditegemist. Mäletan, et mul oli vaja uut ja võistlusvõimelist mootorratast, ning otsustasin ülemuselt abi paluda. Koputasingi siis Tiit Vähi kabineti uksele ja püüdsin 15-aastase poisikesena, nägu punane ja ise värisedes, talle rääkida oma saavutustest motosportidist ja uue mootorratta vajadusest. Õnneks ei olnudki vaja pikalt selgitada – mõistva ülemusena toetas Tiit Vähi minu tegemisi. Kui hiljem on keegi minu poole pöördunud sellesarnase palvega, siis olen samuti püüdnud aidata.

Just selle eest on teile tänulikud mitmed kohalikud sportlased, meeskonnad ja ka Eesti tipptegijad spordis. Kui nimetada vaid mõnda,

siis näiteks meie tuntud odaviskajad Andrus Värnik ja Magnus Kirt. Miks olete sportlaste toetamist oluliseks pidanud?

Hakkasin tõesti toetama Andrus Värnikut juba päris tema sporditee alguses ja tegin seda hulka aastaid, ka siis, kui ta oli saanud juba maailma-meistriks. Hiljem hakkas samal alal potentsiaali näitama Magnus Kirt, kelle sponsoriks võin end samuti lugeda. Iseenda lemmikalal – motosportidist – toetasin maailma-meistrivõistlustel osalenud Avo Leo-kit. Et olen ka tuline korvpallisõber, siis olen seda spordiala toetanud nii Valgas kui ka Rakveres ja Pärnus. Miks mitte toetust anda, kui see aitab kellelgi veel paremaks saada!? Pealegi on andmisrõõm suurim rõõm! Eks selles ole ka veidi oma kodukandi patriotismi – nii saame tõestada, et Valgast tulevad kõvad tegijad.

Teil endalgi on koduses auhinnakapis päris rohkelt trofeesid. Millist ise kõige kõrgemalt hindate?

1990-ndate keskel sai alustatud uuesti auto- ja motosportidiga. Suurimateks saavutusteks kujunesid viis Eesti meistritiitlit, kolm Baltimaade meistritiitlit ja ka üks Läti meistritiitel. Maakonna parima sportlase valimisel jõudsin aastatel 1999–2001 kolme esimese hulka. 2000. aastal kuulutati mind Valgamaa parimaks autosportlaseks ning 2009. ja 2010. aastal parimaks motosportlaseks. Heategevuse eest olen saanud UNICEF Eesti Rahvuskomiteelt Sinilinnu preemia. Samuti hindan kõrgelt Lions-klubi kaudu tehtud. Olin selle klubi asutajaliige Valgas ja 2005. aastal ka president. 2011. aastal sain tunnustusena Rukkilille II järgu medali. Kõige raskemini paistab aga tunnustus tulevat ettevõtjana. Siiski valiti mu ettevõtte aastal 2013 Valgamaa parimaks teenindusettevõtteks.

Medaleid ettevõtjatele tõesti ei jagata, küll aga võib teenida peale raha ka lugupidamist. Väike-ettevõtte võib nii suureks saada, kui suuri asju teha.

Oma esimesed ettevõtted asutasin Valgas Eesti taasiseseisvumise ajal. Need olid Ester Pood ja KUKU baar, mille tegime koos sõpradega. 1993 hakkasin tegelema sõiduaudote müü-giga. 1996 ostsin koos isaga esimese raskeveoki ja hakkasime tegelema

VALGA LINNAPEAKANDIDAAT: Ettevõtja Allain Karuse sõnul peab Valgas taas ellu äratama kogukondliku ühtekuuluvuse ja hoolimise.

Nõukogude Liidu lagunemise järel hingusele läinud rahvusvahelise kaubaveoga. Teen seda tööd siiani. Mu ettevõtetes saab praegu tööd 50 inimest, mida pole Valga kohta vähe. Kui aga meie majandus ja kohalik elu elavneb, siis on ka kasvupotentsiaal olemas.

Millega oma vaba aega sisustate?
Pea tähtsaks oma peret ja ühist ajaveetmist. Alates 1990. aastast olen abielus ja meil on abikaasa Üllega kaks täisealist last: Ester ja Mario.

Loe edasi lk 4

JUHTKIRI

Poliitika on kokkulepete kunst

TIIA-LIIS JÜRGENSON
Tallinna Nõmme linnaosa vanem

Olen alati uskunud, et poliitikas maksavad teod, mitte sõnad. Ma pole pidanud oluliseks, millist järjekorranumbrit kannan valimisnimekirjas, ega seda, millisele leheküljele tuleb minu foto erakonna valimistrükises. Tean, et sellestarnase mõttelaadiga on enamik Tallinna Linnavalitsuses töötavatest erakonna-kaaslastest, kellele on oluline edu oktoobrikuistel valimistel, mitte enda avalik eksponeerimine.

Me teeme oma tööd ja anname sellega inimestele teada, kes oleme, mida suudame, kuhu tahame jõuda. Heaks eeskujuks on selles tegevlinnapea Taavi Aas. Vaatamata oma tagasihoidlikkusele ning seni tipp-poliitika valgusvihust kõrval olemisele tahetakse tallinlaste seas selgelt just teda linna juhtimas näha. Vaadates seni tehtut, on rahva seesugune soov mõistetav. See edu võib mõistagi veel suurenda, kui suudame oma eduloost rääkida.

Alternatiivne Keskerakonna nimekiri oli aga teemaks, mis varjutas meedias nii uue valitsuse edusammud majanduse elavdamisel ning Eesti rahvusvahelise mõju kasvatamisel kui ka Tallinna positiivsed arengud. Meedia januneb uudiste järele lõhest Keskerakonnas, see pole kellelegi saladus. Veelgi innukamalt loodavad keskerakondlaste omavahelise tülitsemise peale meie poliitilised konkurendid. Seda rõõmu ei tohi neile pakkuda!

Kõike toimunut ei peakski võtma ehk nii tõsiselt, kui kohalikud valimised poleks juba nii lähedal. Keskerakonnal on erakondadest kõige rohkem toetajaid nii Tallinnas kui ka kogu Eestis. Need inimesed, Nõmmelt Hiiuamaani, Narvast Võruni, loodavad meie peale. Valijad on meid usaldanud täitma programmi ja valimislubadusi, mitte omavahel arveid klaarima. Just seepärast, valijate usalduse õigustamiseks peamegi olema ühtsed ning meeskonna rivi sirgena hoidma.

KESKMÕTE: Valijate usalduse õigustamiseks peamegi olema ühtsed ning meeskonna rivi sirgena hoidma.

Linnaosa vanemana pole mulle ükskõik, kuidas Keskerakonnal oktoobris läheb. Oleme olnud Tallinnas võimsalt tegusad, viinud linna arengukiirendusse ning oluliselt parandanud pealinna elukvaliteeti. Meil on tõsised tulevikuplaanid, mille teostumist tallinlased ootavad.

Nüüd on aeg asuda tõsise valimiskampaania kallale, anda igale inimesele teada, mida me tahame järgmise nelja aasta jooksul pealinnas ja kogu Eestis ära teha. Samamoodi tuleb aru anda seni tehtust ning mõnel puhul ka tunnustada, et midagi jäi tegemata. Iga käesurumine ja iga usalduse koputus, iga jagatud voldik ning tehtud telefonikõne viib meid sammukese lähemale sellele, et teeme kohalikel valimistel taas supertulemuse.

Erakonnas ei ole olnud rahulikud ja vaiksed ajad, pigem vastupidi, kogu aeg on midagi toimumas. Me oleme hetkel Eesti poliitikas kõige tugevamas positsioonis, ühelt poolt peame suutma seda tugevust realiseerida, teisalt hoidma pea selge. Kui me aga ühiselt edasi läheme ning konkurentidele lihtsaid võite ei kingi, kasvab erakonna tugevus veelgi.

Keskerakonnale on oluline iga inimene, kõigi oma vooruste ja puudustega. Läheme valimistele vastu ühiselt, teadmise, et meie peale loodab väga suur osa rahvast. Meid usaldatakse ja me peame seda usaldust õigustama.

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Email: kesknadal@kesknadal.ee Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 573
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465
Reporter-toimetaja Aivar Jarne aivar@kesknadal.ee 6 274 583

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Ettevaatust, elektriauto!

On jäänud tähelepanuta, et alates 10. juulist lõpetas SA KredEx seoses „algsest püstitatud eesmärkide täitmisega“ ELMO lühirendi teenuse pakkumise. Elektriautod liiguvad Eestis nüüd ilma toetuseta.

Valitsus sõlmis 2011. aastal Mitsubishi Corporation'iga lepingu saastekvoodi müügiks, et algatada Eesti elektromobiilsuse programm. Sotsiaalministeeriumi poolt võeti näidiskasutusse üle 500 Mitsubishi elektriauto, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töötas välja toetuskeemi elektriautode ostu toetamiseks ning rajati kogu riiki kattev elektriautode laadimistaristu. Ostutoetuse jagamist ning kiiralaadimisvõrgu haldamist korraldas KredEx.

Programmi eesmärgiks oli kiirendada elektriautode kasutuselevõttu Eestis ja kaasa aidata riigi võetud eesmärgi täitmisele taastuvenergia kasutuse suurendamisel transpordis aastaks 2020. Praeguseks on ilma riigi toetusteta vähenenud nii elektriautode müük kui ka näiteks elektriautode laadimise korrad. Viimase statistika kohaselt laaditakse elektriautosid umbes 13 000 korda kuus.

Samas ennustatakse ülemaailmselt, et elektriautode üha

langevad hinnad pööravad autotööstuse tõenäoliselt juba järgmise 20 aasta jooksul täiesti pea peale. Eriti kiires languses on akude hinnad, kirjutab Bloomberg. Selle tulemusel võivad elektriautod turu üle võtta varem kui on senini arvatud. 2040. aastaks moodustavad praeguste trendide järgi elektriautod juba ühe kolmandiku kõigist autodest maailmas.

Samas on tulevikku silmas pidades hakatud piirama bensiini- ja diiselaudote müüki. Eelmisel aastal teatasid Norra ja Holland soovist keelata bensiini- ja diiselaudote müük alates 2025. aastast. Mõõdund sügisel teatas ka Saksamaa plaanidest minna 2030. aastaks üle ainult rohelisel energial liikuvatele sõidukitele: kodanikud saaks soetada vaid elektri- ja vesinikuaudoteid. Samuti kutsusid nad Euroopa Komisjoni üles kehtestama siseõlemismootoriga sõidukite keeldu, et kinni pidada Pariisi kliimaleppe sihtmärkidest. Niisugustest plaanidest on teatanud ka näiteks Prantsusmaa ja isegi India. Elektriauto võidukäigust on räägitud juba viimased paarkümmend aastat. Eestil on nüüd aeg otsustada, kas minna selle võidukäiguga kaasa, tulevikus samuti keelates traditsioonilise kütusega autode müügi.

ühiste vaenlaste vastu ja tsivilisatsiooni kaitseks,” ütles ta. Hamburgis enam kui kaks tundi kestnud kõneluste käigus tõstataski Trump küsimuse Moskva sekkumisest USA valimistesse. Putin vastas sellele nagu võis eeldada: sekkumist Moskval ei olnud ning vastupidist väitjad peaksid esitama tõepäraseid fakte. USA välisminister Rex Tillerson ütles, et president Trump päris kohtumisel Venemaa riigipealt USA valimistesse sekkumise kohta, kuid Putin eitas seesugust tegevust. Tillerson lisas seda teemat kommenteerides, et riigipead keskendusid kohtumisel õigustatult siiski sellele, kui-

USA ja Venemaa kohtumine Elbel

II maailmasõja lõpupäevil, 1945. aasta kevadel kohtusid Saksamaa südames Elbe jõel idast peale tungivad Nõukogude väed ja teise rinde Ameerika väed. Sõjalist eesmärki sellel enam polnud, sest natsi-Saksamaa saatus oli juba otsustatud. Nädalavahetusel aset leidnud Ameerika Ühendriikide presidendi Donald Trumpi (pildil vasakul) ja Venemaa presidendi Vladimir Putini (pildil paremal) esmakordne kohtumine oli pigem tähendusrikas, sest leidis samuti aset Elbe jõe ääres, seekord Hamburgis.

Mõlemad presidendid osalesid iga-aastasel G20 kokkusaamisel, mida seekord võõrustas Saksamaa. Kohtumise eel avaldasid nii Trump kui ka Putin korduvalt soovi suhteid parandada pärast erimeelsusi seoses Ukrainaga ja Süüria sõjaga ning Venemaa mõjutustegevusega USA presidendivalimiste ajal.

Trump rõhutas veel enne Saksamaale sõitmist Varssavis, et Venemaa peab lõpetama Ukraina õõnestamise ja koostöö tegemise USA-le vaenulike riikidega. „Kutsume Venemaad üles lõpetama destabiliseeriv tegevus Ukrainas ja mujal, lõpetama vaenulike riikide nagu Süüria ja Iraani toetamine, ning ühinema vastutustundlike riikidega meie võitluses

ühiste vaenlaste vastu ja tsivilisatsiooni kaitseks,” ütles ta. Hamburgis enam kui kaks tundi kestnud kõneluste käigus tõstataski Trump küsimuse Moskva sekkumisest USA valimistesse. Putin vastas sellele nagu võis eeldada: sekkumist Moskval ei olnud ning vastupidist väitjad peaksid esitama tõepäraseid fakte. USA välisminister Rex Tillerson ütles, et president Trump päris kohtumisel Venemaa riigipealt USA valimistesse sekkumise kohta, kuid Putin eitas seesugust tegevust. Tillerson lisas seda teemat kommenteerides, et riigipead keskendusid kohtumisel õigustatult siiski sellele, kui-

das minna üheskoos edasi. Üheskoos edasiminekku lepidi kokku relvarahus Süüria edelaosas. Lisaks räägiti suhtluskanali loomisest Ukraina konflikt arutamiseks ja lahendamiseks. Lahtiseks aga jäi ühise küberjulgeoleku üksuse loomine, sest Ameerika Ühendriikides on sellele tulnud Kongressi poolt juba väga selge vastuseis. Nii nagu II maailmasõja aegne kahe liitlase kohtumine Elbel Torgaus, millel oli sõjalise kaalukuse asemel pigem poliitiline tähendus, oli ka nüüdne kahe suurriigi juhi kohtumine pigem sümbolne.

HIIBUSE NÄDAL

TIHTI LEIAB LINNA ALGATUS SELLIST REAKTSIOONI

NOKK LAHTI, SABA KINNI!

Elevus suvises poliitõhustikus

Lähenevad kohalikud valimised on märk sellest, et poliitkarindelt võib ikka ja jälle uudiseid oodata. Tegeldakse tõsiselt veel viimaste kandidaatide leidmisega valimisnimekirjadesse. Erakonnad teatavad üle Eesti oma kandidaatidest omavalitsuste juhtide kohtadele. Üks või teine poliitik püüab pörutada kõneka avalduse, et meediatähelepanu saada.

Just „tasuta“ meediatähelepanu kaitmine paneb tihti erakondade ees- ja tagatoad pead murdma ning kõivõimalikke aktsioone välja mõtlema. Keskerakond on ajakirjanike luubi all aga ka aktsioonideta. Rahvusringhäälingu tellitud meediakajastuste uuringu tulemusel mainiti Keskerakonda maikuu 1348 artiklis, järgnes Reformierakond 821 mainimisega. Juunis olid need arvud vastavalt 1267 ja 728. Mõistagi oli juunikuus tähelepanust suur osa seotud Jüri Ratase valitsuse tööga ning Euroopa Liidu eesistumisega, kuid ka Yana Toomi otsuse langetamisega, kas kandideerida oktoobris Keskerakonna nimekirjas.

Praeguseks on Keskerakonna eurosaadik oma otsuse teinud ning kinnitanud, et tema jääb,

tulles erakonda pealinnas kohalikel valimistel toetama.

Arvestades neid kümneid või ehk isegi sadu intervjuusid ja artikleid, mida Yana Toomi otsuse kohta on tehtud ning kirjutatud, pole siinkohal vajalik pikemalt peatuda juba sellel, mis olnud. Hoopis huvitavam on pöörata pilk kujunenud jõujoontele kolm kuud enne valimisi.

Peatähelepanu Tallinnal Mõistagi koondub valimiste põhitähelepanu just Tallinnale. Räägitakse ka Tartust, Narvast ja Pärnust, kuid – õnneks või kahjuks – suunab peameedia oma fookuse pealinnale ning arutleb selle üle, kas Keskerakonnal läheb korda võtta volikogus juba viiendat korda absoluutne enamus.

Olukord on võrreldes 2013. aastaga oluliselt muutunud, sest valijate usaldust minnakse küsima eesotsas uue linnaeakandidaadi Taavi Aasaga. Eelmiste valimiste suurepäraseid tulemusi püüavad muidugi iga hinna eest pärssida Reformierakonna linnaeakandidaat Kristen Michal ja sotside kandidaat Rainer Vakra. Sõna ütlevad sekka ka IRL-i kandidaat Raivo Aeg ning Martin Helme EKRE-st. Urmas Sõorumaa ja tema valimisliidu kohta pole jätkuvalt uut infot, mistõttu on raske ka selle võimalikku mõju hinnata.

Sama teemat käsitles teravmeelselt Postimehe toimetaja Arne Seppel, kes leidis, et pealinn meeriakandidaadid on justkui „vigased pruudid“ ning tõelist armastust ei pakuta, üks-

USUTAV LINNA-PEAKANDIDAAT:

Taavi Aas on Tallinna linnaeakandidaatide ainus, kelle puhul on meedia sõnul usutav, et ta ka tegelikult tahaks Tallinna heaks tegutseda.

Foto: Aivar Jarne

ki pole päris ladvaõun. Samas nendib Seppel, et „väljapakutud pruutidest on Taavi Aas ainus, kelle puhul on usutav, et ta ka tegelikult tahaks Tallinna heaks tegutseda“.

Keskerakond kutsub kaitsele

Erakondade toetusnäitajatest on Kesknädal juba varasemalt mitmes numbris kirjutanud, kuid reitingutest tähtsamaks kujuneb see, kuidas need realiseeruvad, kui edukad ollakse oma valijate valimiskasti juurde meelitamisega. Juba augustikuus võib oodata erakondade esimesi tõsiseid välikampaaniaid, kus tänavanurgal või avalikel üritustel püütakse mõõdakäijatele voldik ja pastapliats pihku pista.

Poliitiliste jõudude tõsiseim töö seisabki ees just selle nimel, et oma toetajaid aktiveerida. Keskerakond kutsub kaitsele ning kõik ülejäänud rünnakule. Suvisesse poliitõhustikku on tasapisi tekkimas elevust.

Kesknädal

Elektrooniline hääletamine ja saginevad küberrünnakud

Maailmas aina suurenevate küberrünnakute ja Eestis lähenevate kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste valguses tuleb taaskord mureliku pilguga vaadata e-valimissüsteemi ja selle turvalisust.

Alles selle aasta maikuu jõudsid häkkerid nakatada üle 300 tuhande arvuti *Wannacry* lunavaravirusega, kui tulid teated Ukrainast, kus *NotPetya* lunavararünnak oli halvanud mitme suurfirma töö. Lisaks Ukrainale jõudis viirus USA-sse, Lähis-Itta ja Lääne-Euroopa riikidesse, kaasa arvatud Eestisse. 28. juuniks olid Eestis kõik Ehituse ABC poed rünnaku tõttu suletud ning häiritud oli ka Kantar Emori töö. Venemaal ja Ukrainas langesid rünnaku alla näiteks

naftafirma *Rosneft*, Ukraina keskpang, Kiievi metroo ja lennujaam ning Tšernobõli varavirusega, kui tulid teated Ukrainast, kus *NotPetya* lunavararünnak oli halvanud mitme suurfirma töö.

Mida sagemini kogeme rünnakuid kübersüsteemide vastu, seda ebausaldusväärsemana mõjuvad meie e-süsteemid. Eestit külastades ütles Leedu president Dalia Grybauskaitė, et e-hääletamine kujutab endast rahvuslikku ohtu tänu idanaabri aina agressiivsemale käitu-

misele. Tema kommentaar satus kriitikute rahe alla põhiliselt väidetega, et Leedus puudub turvaline taristu e-hääletamiste läbiviimiseks, kuid Eestis on see olemas, sest meil pole seni juhtunud ühtegi turvaintsident. Tõesti, intsidente pole tuvastatud, kuid neid ei saagi tuvastada, kuniks elektroonilise hääletamise tarkvara on auditeerimata ning valimisrakenduse kood on salastatud ning seda keeldutakse ka kohapeal vaatlejatele näitamast (näide 2014. aastast).

E-hääletamise kriitika

E-hääletamine on sattunud tugeva kriitika alla nii kohalike ekspertide kui ka rahvusvaheliste küberrakenduste poolt. 2011. aasta valimiste järel teatas e-hääletamise ühe lähteuringu autor ja krüptograaf Helger Lipmaa oma blogis, et tema kasutas pabersedelitega hääletamist, sest loodud e-hääletuse süsteem ei vasta turvanõuetele. Samal aastal hobiprogrammeerija Paavo Pihelgas esitas valimiskomisjonile kaebuse, milles nõudis e-valimiste tühistamist, kuna ta oli kirjutanud programmi, mis suutis sekkuda kasutaja arvutis oleva valimisrakenduse töösse. 2015. aasta valimiste ainus keh-

tetu hääl oli Märt Põderi oma, kes rikkus selle ise krakkimise teel ära, tuues põhjenduseks selle võimaluse puudumise valijarakenduses. Välikriitikat värskeim tuleb Oxfordi ülikooli arvutiteadlaste poolt. Jason R. C. Nurse'i juhtimisel koostasid arvutiteadlased valimiste korraldusele lähedal seisvate isikute intervjuude ja avalike materjalide põhjal 2016. aastal Eesti e-hääletuse süsteemi protseduurilise osa sõltumatu analüüsi ning kinnitasid, et Eesti süsteem sobib ainult väikesesse ja tihedate sidemetega ühiskonda.

Tugevdada turvalisust

Eesti on e-riik ja me oleme

selle üle uhked. Oleme globaalses mastaabis eesrindel kübersüsteemide loomises ja anname silmad ette nii mõnelegi tehnikahiiglasest riigile.

Kuid selleks, et rusikaga vastu rinda tagudes öelda, et meie e-süsteemid on töökindlamad ja usaldusväärsemad maailmas, peaksime tegema need sõltumatutele vaatlejatele nähtavaks, ja seeläbi ka turvalisemaks. Seniks kuni seda ei suudeta teha, ei saa ka e-hääletust lõpuni usaldada, mis peaks meid tegema senisest ettevaatlikumaks.

Enn Eesmaa

Keskerakonna juhatuse liige

Haldusreformi põhietapp jõudmas lõpule

Valitsus tegi eelmisel nädalal viimased otsused, mis lõpetavad haldusreformi põhietapi. Sealhulgas kinnitas valitsus ka Setomaa valla moodustumise, kuid selle maakondlik kuuluvus otsustatakse veel käimas oleva rahvaküsitlusega.

Valitsus otsustas, et nelja viimast lahtiseks jäänud ühinemissetepanekut senisel kujul lõpuni ei viida. Otsuse järgi ei puuduta valitsuse algatatud ühendamine Keila linna ning erand tehakse kolmele omavalitsusele, kus jääb elanikke alla 5000.

Kohalike omavalitsuse üksustena jätkavad Keila linn, Vihulaga ühinenud Haljala vald, Sõmeru vallaga ühinenud Rakvere vald, Nõo vald ja Luunja vald. Ühinemine viiakse lõpule Paldiski linna ning Keila, Padise ja Vasalemma valla puhul, millest tekib Lääne-Harju vald, ning Tähtvere vald liidetakse Tartu linnaga.

Peaminister Jüri Ratas ütles, et haldusreform on tegemist

oodanud paarkümmend aastat. „Kõige viimases ja raskemas, sundliitmiste etapis ei tohi me ära unustada reformi mõtet, mille keskmes on Eesti inimene, kellele muutuvad avalikud teenused kiiremaks ja kvaliteetsemaks, sõltumata kohast, kus ta elab. Inimeste kodukant muutub konkurentsivõimelisemaks ning koduvald või -linn suudab täita kõiki neid ülesandeid, mida laiendatav autonoomia ette hakkab nägema,“ sõnas Ratas. Ta rõhutas, et haldusreformi lõpuleviimiseks on ülioluline lahendada omavalitsuste rahastamise küsimus ja üle vaadata omavalitsuste ülesanded, andes neile rohkem pädevusi.

Valitsusjuht lisas, et juba koalitsioonileppe koostamisel no-

vembris oli uue valitsusliidu seisukoht jätkata Eestile üliolulist reformi, kuid teha seda mitte formaalselt, üksnes elanikearvu kriteeriumist lähtudes, vaid kaaludes iga ühendamisettepanekut eraldi. Ühtlasi avaldas peaminister lootust, et liitmata jäetud väiksemad kohalikud omavalitsused teevad naaberomavalitsustega tihedalt koostööd.

Seoti viimased lahtised otsad

Riigihalduse minister Jaak Aab selgitas, et varasemalt jäi valitsuses lahtiseks neli ühinemissetpanekut, mis saadeti piirkondlike komisjonidele uuesti hindamiseks. Piirkondlikud komisjonid kaalusid ettepanekuid valitsuse seniste

otsuste põhjal uuesti, ning leiti, et valitsus võiks kaaluda tehtud ühinemissetpanekute loobumist. „Riigikohus ütles, et valitsusel on haldusreformi otsuseid tehes kaalutusõigus, ning sellest oleme järjepidevalt ka lähtunud. Kogu protsessi jooksul on valitsus kõikide omavalitsuste puhul analüüsinud erinevaid argumente ja jõudnud pikalt ning põhjalikult kaalutledes tänaste otsusteni,“ tõdes Aab.

Eestis on praegu 213 KOV-i – 183 valda ja 30 linna. Pärast valitsuse otsuseid jääb Eesti haldusterritoriaalsele kaardile 79 kohalikku omavalitsust – 15 linna ja 64 valda. Haldusterritoriaalse korralduse muudatused jõustuvad kohalike omavalitsuste valimiste väljakuulutamise päeval.

Arvestatakse kohaliku rahvaga

Riigikogu liikme Siret Kotka-

Repinski sõnul peegeldab valitsuse otsus rahva taht. Lääne-Virumaa piirkonna juhatuse liikmena on Kotka-Repinski rõõmus, et valitsus ei otsustanud 5000 elaniku piiri püüdmina minna, vaid lähtus reaalsest piirkondlikust olukorrast. „Ka Keskerakonna Lääne-Virumaa piirkonna juhatuse oli pigem seisukohal, et tekiks kaks eraldi omavalitsust,“ sõnas riigikogulane. „Omavalitsused korraldasid pärast Rahandusministeeriumist tulnud ühinemissetpanekut oma elanike hulgas küsitluse, mille tulemusena oldi kategooriliselt hiigelvalla loomise vastu,“ lisas Kotka-Repinski, kelle sõnul polnud kellegi huvides see, et tekiks suur Harjumaalt Ida-Virumaani ulatuv omavalitsus.

Tartumaal saavad eraldiseisvate omavalitsustena jätkata nii Luunja kui ka Nõo vald, kes kumbki ei täida 5000 elaniku kriteeriumit. Riigikogu liikme

Toomas Pauri sõnul tuli valitsuse kahele Tartumaa vallale vastu ning näitas, et haldusreform ei seisne ainult elanike arvus. „Nii Luunjal kui ka Nõol jäi 5000 elaniku kriteeriumist veidi puudu, kuid valitsus vaatas tehtavatele otsustele otsa sisuliselt ning otsustas ühendamisettepanekute loobuda,“ märkis Paur, kelle sõnul oli haldusreformi puhul oluline, et iga ühinemissetpanekut vaadatakse kui eraldiseisvat küsimust ning leitaks parim võimalik lahendus, mis aitab kaasa kohaliku elu arendamisele.

„Mul on hea meel, et riik sai selles küsimuses arvestada rahva tahtega, mis näitab meie riigi demokraatia tugevust,“ lisas Paur, kes avaldas tunnustust valitsuskalitsioonile, kes on pidanud seoses haldusreformiga tegema mitmeid keerulisi otsuseid.

Aivar Jarne, Kesknädal

Teadmatus Suurbritannia poliitikas

23. juunil möödus aasta Suurbritannia rahvahääletusest Euroopa Liitu kuulumise üle, mille tulemus üllatas kogu maailma ning šokeeris Euroopat. 51,89 protsendi brittide toonane „ei“ muutis oluliselt jõujooni Suurbritannia poliitikas ning avaldas lainetena mõju ka teistele riikidele.

TAAVI PUKK
Tallinna Keslinna vanem

Ootamatult tugevalt mõjutas Brexit ka Eesti igapäevaelu, nihutades poole aasta võrra lähemale Eesti esistumise Euroopa Liidu Nõukogus. Selle aasta sisse mahub David Cameroni tagasiastumine peaministri kohalt Brexiti-järgselt, Theresa May saamine peaministriks ning tema poolt esile kutsutud erakorralised parlamendivalimised.

May aprillikuine otsus kuulutada 8. juuniks välja varajased üldvalimised kandis rahvuslike huvidel põhjendust ning vajadust saavutada stabiilsus ja kindlus läbirääkimisteks Euroopa Liiduga. Peaministri kriitikud ja poliitilised oponendid nägid otsuses mõistagi May soovi rahva suure toetuse olukorras oma positsioone kindlustada ning saavutada konservatiividele

(tooridele) parlamendis jõuline enamus. Valimispäevaks oli aga kevadine edu sulanud, ning rahva tahtel ei saanud enamust ükski poliitiline jõud, toorid kaotasid 13 kohta. Enim kohti (30) said juurde vastuolulise poliitiku Jeremy Corbyni juhitud leiboristid.

Määramatus ja teadmatus

Kuigi Mayd kutsuti valimisejärgselt peaministri kohast loobuma, teatas koalitsiooni-valitsuse moodustamisest Põhja-Iirimaa unionistidega. Ajakirja „Diplomaatia“ peatoimetaja Erkki Bahovski leidis olukorda analüüsides, et loodetud paremat mandaati lahkumisläbirääkimisteks Euroopa Liiduga ei saadud, mis tähendab, et *hard*-Brexiti asemel tuleb *soft*-Brexit. Samuti pööras ta tähelepanu asjaolule, et Šoti Rahvuspartei lüüasaamine valimistel – 21 parlamendikoha kaotamine – tähendab tõenäoliselt ka Šoti teise iseseisvusreferendumi edasilükkamist määramata tulevikku.

Määramatus ja teadmatus tuleviku ees iseloomustab hetkel küllaltki hästi ühiskonna olukorda Suurbritannias. Poliitiliselt on

selged vaid faktid, et riik lahkub Euroopa Liidust ning et peaminister on Theresa May. Kõik ülejäänud sõltub aga paljudest muutujatest.

Riigi üks suurimaid päevalehti *The Guardian* (7. juuli 2017) ei varja oma kriitikat, rõhutades, et kui Euroopa Liidu poolelt on Brexiti protsess ja eesmärgid ilmselged, siis Briti valitsus hämab mõlema osas – ministrid on ebakindlad ning omavahel eriarvamustel, mistõttu jääb mulje, justkui oodataks, et kuidagi saab iseenesest kõik korda. Erilist muret tunneb *The Guardian* Suurbritannia majanduse ja tööhõive tuleviku pärast ning leitakse, et esmajoones tuleb kokku leppida just Euroopa Liidu ja Suurbritannia vahelistes kaubandusreeglites, kuid peaminister May ei näi seda mõistvat. Täpsuse huvides olgu mainitud, et *The Guardian* toetab riigis opositsioonis olevaid liberaaldemokraate.

Võitjaks opositsioon

Konservatiivide poole hoidev samuti suur väljaanne *The Daily Telegraph* (1. juuli 2017) püüab aga välja tuua Brexiti positiivseid jooni. Nii kirjutatakse selles, et pikas perspektiivis on

MAY MÄÄRAMATUS: Kuigi Briti peaminister on jätkuvalt Theresa May, on selgusetus tuleviku ees ühiskonnas väga suur.

Brexit riigile kasulik ning et selle tulemuse nimel on vajalik lühiajalised väljakutsed üle elada, sest eelkõige ootavad paljud eurooplased Briti konkurentsivõime vähenemist. Samuti pidas väljaanne vajalikuks selgitada, kuidas Euroopa Liit on katastroofiliselt mõjutanud Suurbritannia kalatööstust ning nüüd on võimalus uuesti „omad

mered“ tagasi võtta (3. juuli 2017). Samas kritiseeritakse valitsust selle eest, et retoorikas jäädakse Brexiti-vastastele alla ega töötata suure globaalse kaubanduslepe kallal – näiteks USA-ga (8. juuli 2017).

Tõenäoliselt kulub veel mitu kuud, enne kui selgub May koalitsiooni-valitsuse stabiilsus

ning suutlikkus Suurbritannia ühiskonda veenda, et Brexiti-protsessis kaitstakse riigi huve võimalikult hästi. Kogu segase olukorra suurimaks võitjaks kujuneb aga peamise opositsioonijõu juht Jeremy Corbyn, kes saab rahumeeli kritiseerida valitsuse iga otsust ning kasvatada nii enda kui ka leiboristide toetust.

Ettevõtja Allain Karuse: Äratame Valga ellu!

Algus esilehel

Õnneks saan nüüd tegelda juba lastelastega – Sebastian on 8- ja Simone 2-aastane. Kuna ise enam aktiivselt

sportida ei saa, siis meeldib pealtvaatajana osaleda erinevatel võistlustel. Samuti on mu hobideks jäänud jalgrattasõit, jalutamine looduses koos koeraga ja ujumine.

Loen hobiks ka Valgamaa mitmesuguste kultuuri- ja spordisündmuste toetamist. Aastaid tagasi aitasin korraldada maailmameistrivõistlusi motokrossis Valga Jaanikeses.

TEISED ALLAIN KARUSEST

Pea Allaini inimeseks, kel on suured ideed, kuid kes on samal ajal ka tegudele orienteeritud. Tänu suurepärasele juhtimisvõimele teab ta, kuidas meeskonnale eesmärged seada ja neid ka täita. Ta on minu sportlaskarjääri toetanud juba viimased kolm aastat – ulatades abikäe siis, kui vajasin seda kõige enam. Oma suure sportlashingega on ta märkimisväärselt panustanud kogukonna spordiellu.

Magnus Kirt, tippsportlane

Allain Karuse on pikki aastaid toetanud kultuuri ja sporti. Ta on oma arvamustes ja väljaütlemistes konkreetne.

Ülo Mere, Valga linna aukodanik ja käsipallitreener

Allain Karuse on väga positiivne mees, kes teeb oma olemisega teised enda ümber paremaks. Allain toetab kolme meistriiuga korvpallimeeskonda.

Andres Sõber, BC Rakvere Tarvas endine treener

Valga Lastekodul on Allain Karusega pikaajaline koostöö. Oli periood, kui Allain oli oodatud pükapikuks, kes kunagi jõulude paiku ei jätanud lapsi kommikotita. Nüüdne koostöö on rohkem sisuline, pakkudes erinevaid üritusi ja

kogemusi, kas tema enda poolt või koos *Lions*-klubiga. Ta leiab alati aega ära kuulata meie mured. Hindan tema otsekohesust ja konkreetsust.

Marika Drenkhan, Valga lastekodu Kurepesa

Allain on abivalmis inimene, kellel on väga positiivne eluhoiak. Ta on alati toetanud sporti. Allain uskus ja panustas minusse juba mu sporditee alguses ning toetas mind tippspordis karjääri lõpuni. Allain on aus ja sõnapidaja mees.

Andrus Värnik, endine maailmameister odaviskes

Tunnen Allaini 21 aastat, mille jooksul olen töötanud A-Karuse AS-is. Allaini iseloomustab ideede mitmekesisus ja rohkus. Oma järjekindluse, konkreetsuse ja suurepärase ettevõtjajavaistuga on ta üles ehitanud tugeva ja elujõulise ettevõtte, kuhu soovitakse tööle tulla. Allaini iseloomustab sõnapidamine. Ta on töökas ja täpne ning nõuab seda ka töötajatelt. Kuigi ta on 100% pühendunud oma ettevõtte arendamisele, leiab ta selle kõrvalt aega ja vahendeid, et tegeleda heategevusega. Allainile on tähtis kodukoha areng – alati, kus saab midagi paremaks muuta, on ta nõu ja jõuga abiks.

Riina Kirsimäe A-Karuse AS pearaamatupidaja

Uued tegijad toovad uue poliitika

ALAR NÄÄME
Keskerakonna Valga piirkonna esimees

Valimistest valimistesse lubab üks ja teine erakond või kandidaat uut poliitikat. Lihtne ja lõõv, nagu enamik valimisloosungeid. Kuid kas sellist lubadust tasub ka usaldada, sest kui uus saab tavapärase rahuliku arengu tingimustes üldse olla „uus poliitika“?

Tavaliselt sisaldub säärestes loosungites sama palju tõtt kui väites, et „meie teeme asju paremini kui nemad“. See võib küll olla täiesti siirast veendumusest kantud, aga lõpptulemusena ei tarvitse üksikute valijate silme läbi hinnates ega ka tegelikkuses tõele vastata. Seda tõestas kasvõi aastal 2003 Res Publica tõus (ja järsk langus juba järgmisel aastal) ning mõni teinegi hoogne tulemine, mis peatselt sumbus järjekordseks valijate peibutamiseks ja petmiseks. Seepärast on raske uskuda lihtsakoelisi valimislubadusi, kõlaga need siis pealegi meie kõrvadele meeldivana. Uus on ju ikka parem kui vana! Kui rääkida uuest poliitikast, siis pigem usun ja panustan n-ö päriselust tulevatele uutele tegijatele kui loosungitele. Tegelikult vajame neid, kes toovad poliitikasse nii värsket verd kui ka uut stiili ja visioone. Eriti tervitaksin ettevõtjate ja loomeinimeste astumist poliitellu.

Üks selliseid „leide“ on Valgas tuntud ettevõtja Allain Karuse. Kaaslinlaste silmis on ta aastate vältel tõestanud end tubli tööandja, hooliva kaaskodaniku ja lihtsalt sõnapidaja mehena. Paljud tunnevad teda ka toetava metseenina, kes on aidanud karjääri alustada või jätkata mitmel tuntud spordimehel.

Olen veendunud, et inimesed, kes on aastate või isegi aastakümnete jooksul tõestanud mistahes elusfääris oma suutlikkust püstitatud eesmärged saavutada ja näidanud tahet teiste inimeste heaks midagi ära teha, on pikisilmi ka poliitikasse oodatud. Just Allaini moodi tegijad võivad endaga kaasa tuua uue ja edasiviiva poliitkultuuri.

Eesti 100 Poliitilise eestlase sünnist Maanõukoguni

Seoses Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaga otsitakse riigikangelast, kellele ausammast püstitada. Kes ei mäleta minevikku, ei valda tulevikku. Et vabaneda juurdunud stampidest, tasub konspektiivselt üle vaadata ajalooliste isiksuste tegevusi Eesti kujundamisel parlamentaarseks paljurahvusliseks riigiks. Üheks niisuguseks tähiseks on Maanõukogu valimised juunis 1917 ning Maanõukogu kokkutulemine 100 aastat tagasi, 14. juulil.

Pärast 1905. aastal toimunud massilisi rahutusi andis keiser Nikolai II rahvale õiguse valida esindajatekogu – Venemaa Keisririigi Riigiduum. Samal aastal sündis poliitiline eestlane. Muneti poliitilised munad, millest koorusid esimesed erakonnad. Igaüks võib tõmmata õpetlikke paralleele tänapäevaga.

Nooruse kirglikel ülikooliaastail sõlmitud isiklikud suhted mõjutavad tänapäeval ning mõjutasid ka tookord poliitilisi otsuseid ja tegevusi edaspidises. Tartu Puškini-nimeline tütarlastegümnaasium oli nakatunud Euroopat haaranud naisõigusliikumisest. Põetud peadega verinoored revolutsioonilised naisgümnaasistid oli täiesti uus ja ühiskonda šokeeriv nähtus Eestis. Marta Lepa, Hella Murriku, Alma Ostra-Oinase, Linda Jürmani ja paljude tolle aja värvikate poliitiliste tütarlaste ettevõtmised on mõjutanud Eesti ajaloo kulgu ja poliitilise kirevat eraelu.

Uued erakonnad

1905. aastal asutasid ajalehe „Postimees“ peatoimetaja, õigusteadlane Jaan Tõnisson, Eesti Karskusseltside Keskoimkonna juht, pastor Villem Reiman, arstiteadlane Hendrik Koppel ja keeleteadlane Oskar Kallas Tartus Eesti Rahvameelse Eduerakonna (ERE). Riiklikes küsimustes võttis erakond omaks Vene liberaalide peapartei – konstitutsiooniliste demokraatide (kadettide) – programmi, milles nõuti demokraatliku riigikorra kehtestamist ja Asutava Kogu kokkukutsumist. Põhiolemuselt marksistliku programmiga Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Ühisuse (ESDTÜ) asutajad olid ajalehe „Uudised“ toimetaja Peeter Speek, Tartu Ülikooli õigusteadusetudengid Gottlieb Ast ja Karl Ruga ning 40-aastane ajakirjanik Eduard Wilde. Neil oli föderalistlik maailmavaade. Venemaa Sotsiaaldemokraatlikku Töölispartei (VSDTP) kuulusid Tallinna lähedal Hara lahes asunud ristleja „Pamjat Azova“ üks mässujuhte Karl Ast, Peterburi Ülikooli õigusteadusetudeng, põrandaaluse ajalehe „Sotsiaaldemokraat“ toimetaja August Rei, Leipzigi Tallinnasse jõudnud kaubandusülikooli värske lõpetanu Hans Pöggelmann, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna tudeng Aleksander Kesküla ning Tallinna Tööliste Saadikute Nõukogu esimees Nikolai Janson. Sotsiaaldemokraatide seas eristus kaks kallakut: tööliste tuginevad enamlased ja haritlastele tuginevad vähemlased.

Baltisaksa aadel ja linnakodanlus asutasid konservatiivse Balti Konstitutsioonilise Partei, mille

eesmärk oli Balti erikorra kindlustamine. Ühtlasi taotles see erakond Baltikumi autonoomiat. Eestimaa Konstitutsioonilise Partei esimees Christoph Mickwitz, kes soovis tugevat tsaarivõimu, kuulus oktoobristide fraktsiooni.

Linnades võim eestlaste käes

1912. aastal osutasid Eestist Venemaa Keisririigi IV Riigiduumasse valituks taluperemees ja poliitik Juhan Oras ning ERE saadik Jaan Raamot, kes kuulusid kadettide fraktsiooni. Paide linnaeape, meditsiinidoktor Oskar Wilhelm Brasche ja Jägala mõisa omanik Karl von Brevren olid oktoobristide fraktsiooni.

Sõja ajal oli istungeid harvemini, kuid tegevus Riigiduumas toimus. Soome Suurvürstiriigis Mustiala põllutööinstituudi lõpetanud ja Königsbergi ülikoolis filosoofiadoktori väitekirja kaitsnud Jaan Raamot ajas Venemaa Keisririigi Riigiduumas poliitkoridorides järjekindlalt Eesti asja.

1914. aastal valitsesid eestlased enamikku Eesti linnadest. 1906. aastast oli Tallinna esimene eestlasest linnaeape Peterburi Tehnoloogia Instituudi haridusega Voldemar Lender. 1913. aastast alates sai tema järglaseks Tartu Ülikooli juurharidusega poliitik Jaan Poska. Eesti fraktsioonid linnade volikogudes olid rahvusliku liikumise tugi-punktid, kus võimaluste piires aeti Eesti-meelset poliitikat. Eestlased koos vähemusrahvuste esindajatega kasutasid võimalust saada omavalitsuste iseseisvust ja eestikeelset asjaajamist. Sooviti rahvuskubernangu loomist, mis tähendanuks Eestimaa ja Liivimaa kubermangu ühendamist.

2. märtsil 1917 loobus keiser troonist ja Venemaa Keisririik lakkas olemast. Kümme päeva hiljem läks võim imperiumi pealinnas Petrogradis nõukogudele ja Riigiduumas moodustatud Ajutisele Komiteele. Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu Täitevkomitee andis Riigiduumas Ajutisele Komiteele õiguse moodustada Ajutine Valitsus. Jaan Raamot määrati Venemaa Soome asjade ülemkomissari abiks ja Vene Riigipanga komisariiks.

Omades tutvusi ja positsiooni Vene kõrgebürookraatlikes sfäärides, tõstas Jaan Raamot taas Eesti autonoomia küsimuse Venemaa Ajutise Valitsuse ees. Peaminister vürst Georgi Lvov andis Raamotile kirjaliku volituse välja selgitada Eesti omavalitsusega seotud küsimused kohapeal – Tallinnas ja Tartus.

Raamoti osavõtul töötati välja Eesti omavalitsusreformi projekt.

Omavalitsusest Maanõukoguni

Venemaa Ajutine Valitsus määras Eestimaa kubermangu komisariiks Jaan Poska. Kubermangukomissari allus siseministeriumile. Poska võttis endiselt Eestimaa kubernerilt üle kubernerikantselei jt kõrgemad administratiiviasutused, sealhulgas Eestimaa Kubermangu Linnaasjade Komisjoni, Toitluskomitee, Tööstusmaksu Komisjoni, Sõjapõgenike Abistamise Kubermangunõukogu, Eestimaa Kubermangu Karskuskomitee ning Puude ja Metsamaterjalide Varumise Erinõukogu asjaajamise. Poska asus organiseerima oma administratiivaparaati ja miilitat.

12. aprillil andis Venemaa Ajutine Valitsus välja määruse „Eestimaa kubermangu administratiivse halduse ja kohaliku omavalitsuse ajutise korra kohta“. Sellest tulenevalt moodustati lepituskomisjon, kelle tegevuse tulemusena eestlastega asustatud Liivimaa kubermangu alad Tartu-, Võru-, Pärnu-, Viljandi- ja Saaremaa anti Eestimaa kubermangukomissari alulvusse. Poskal oli kaks abi – Põhja-Eestis vandeadvokaat Jüri Jaakson ja Lõuna-Eestis õigusteadlane Kaarel Parts.

6. mail Tallinnas toimunud maakondade ja linnade esindajate nõupidamisel töötati kubermangukomissari Poska esistumisel välja Maanõukogu valimise seadus. Selle valimise seaduse järgi valitakse valdades valijamehed, kes maakondade valijameeste koosolekul või valijatekogudel valivad maakonnade valimise seaduse alusel Maanõukogu – üks esindaja 20 000 elaniku kohta. Valimised on mitmeastmelised. Maanõukogu valimised Eestimaa kubermangu valdades otsustati korraldada 5. juunil.

Maanõukogu valimised

Maanõukogu oli esimene üle-eestiline omavalitsusorgan, kus olid esindatud kohalike omavalitsuste esindajad linnadest ja maakondadest-valdadest. Eestimaa Kubermangu Ajutise Maanõukogu valimised olid üldised, kuid kaused: linnade esindajad valiti linnavolikogudes, maakondade omad – maakonna valimiskoosolekul; viimaste liikmed aga eelnevalt vallakoosolekul. Valimistel osalesid allpooltoodud erakondade nimekirjad ja parteituid üksikkandidaadid. Eesti Maaraha Liit (EML) oli asutatud 1917. aastal Eestimaa kubermangu lõunaosas. Era-

TERVITUS MAANÕUKOGULE: 100 aasta tagune Postimees tervitab esimest tõelist Eesti rahva esinduse kokkutulekut Tallinnas.

konna peakorter asus Tartus. Esimees Jaan Hünerson oli õppinud Königsbergi ülikoolis põllumajandust, seejärel Bonni Poppelsdorfi põllumajandusakadeemias, mille lõpetas *can. agr.* kraadiga. EML-is osalesid aktiivselt Peterburi Riiklikus Ülikoolis õppinud õigusteadlane Jüri Uluots ja Tartu Ülikooli õigusteadusetudeng Otto Tief. Agraarpartei asutas oma ajalehe „Maaliit“, mis järgmise aasta lõpul sai nimeks „Kaja“. 1920. aastal erakond reorganiseeriti Põllumeeste Koguks. Eesti Talurahva Liit (ETL) oli 1917. aastal Eestimaa kubermangu põhjaosas asutatud erakond, mille peakorter asus Tallinnas. ETL-i esimees oli Tartu Ülikooli lõpetanud õigusteadlane Konstantin Päts, kes valiti Maanõukokku Järvamaa saadikuna. Valimistel osalesid EML ja ETL ühisnimekirjaga ning said 13 kohta.

Tööerakond ja sotsid

Eesti Tööerakond (ETE) sai Maanõukogusse 11 kohta. ETE moodustati 1917. aastal Eesti Radikaalsotsialistliku Partei ja Peterburi eesti radikaalide poolt. Esimees Jüri Vilms oli „Päevalehe“ peatoimetaja, ent lahkus ametist, sest tema vated erinesid ühe osa toimetustööde omadest; asus oma erakonna vaimus ilmuvat päevalehte „Vaba Maa“ käima panema. ETE tegevuses osalesid Otto Strandman, Ants Piip, Juhan Kukk, Theodor Pool, Julius Seljamaa. Tööerakond oli Eesti poliitikas üks aktiivsemaid ja toetas demokraatlikku riigikorda. Tööerakonna põhimõtted määrati kindlaks 1917. aastal avaldatud erakonna eeskavas. ETE saadikud osalesid 1917. aastal Ülevenemaalise Asutava Kogu valimistel; Vilms ja Seljamaa valiti Ülevenemaalise Asutava Kogusse. Esialgu oli Tööerakond poliitilisel skaalal vasaktsentristlik ja mõõdukalt sotsialistlik, seejärel arenes tsentrumi suunas. 1932. aasta jaanuaris ühines Eesti Tööerakond Eesti Rahvaerakonna ja Kristliku Rahvaerakonnaga ühtseks Rahvuslikuks Keskerakonnaks. Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei juht oli ajakir-

janik Mihkel Martna. Aktiivselt osalesid erakonnas kirjanik Karl Ast ja Tallinna miilitsaülem Aleksander Hellat. Ajalehe „Sotsiaaldemokraat“ toimetuse asus Tallinnas Vene tänavas. Peatoimetajaks oli Peterburi Ülikooli õigusteaduskonna lõpetanud August Rei. Erakond oli moodustunud Venemaa Sotsiaaldemokraatlikku Tööliste Partei (VSDTP) kuulunud vähemlaste poliitilisi seisukohti toetanud Eesti vähemlaste allorganisatsioonidest; Maanõukogu valimistel osales Eesti Sotsiaaldemokraatliku Ühendusena. 1917. aasta oktoobris toimus I kongress, kus võeti vastu vähemlaste poliitiline platvorm. On oluline märkida, et 1919. aastal saavutas Mihkel Martna Eesti omariiklusele tunnustuse Sotsialistlikult Töölisinternatsionaalilt. Erakond sai valimistel 9 kohta.

Esseerid ja bolševikud

Eesti Sotsialistide-Revolutsionääride Partei (ESRP) oli Venemaa Sotsialistide-Revolutsionääride (esseeride) Partei eraldunud eesti sotsialistide iseseisev erakond. Esseeride partei oli väheseid Vene poliitilisi jõude, kes vähemalt sõnades tunnustasid rahvaste enesemääramisõigust ja föderatsiooniprintsiipi riigi ülesehituses. Lahkulöömise põhjuseks olid liiga erinevad olud areneva kapitalismiga Eesti ja talupoegliku Venemaa vahel. Esimees oli poliitik ja ajaloolane Hans Kruus. Erakonda kuulusid Gustav Suits, Johannes Semper, Jaan Kärner, Villem Ernits, Hugo Reiman, Erich Joonas, Hugo Raudsepp, Karl Freiberg. Valimistel saadi 8 kohta. Jaanuaris 1918 avaldasid esseerid ajalooliselt esimese programmilise Eesti iseseisvuse kava brošüüris „Eesti Töövabariik“, autoriks Gustav Suits. Samal ajal andis Hans Kruus Nõukogude valitsuse rahvasajade rahvakomissarile Jossif Stalinile Petrogradis üle memorandumid Eesti iseseisvusest ja Eesti Töövabariigi loomise kavast. Stalin pidas arutelu vääriliseks üksnes nõukogude vabariigi väljakuulutamist Eestis, kuid ütles, et sellega pole kiiret.

Venemaa Sotsiaaldemokraatlik Tööliste (bolševike) Partei (VS-DTP) ehk enamlased arvasid, et partei peab olema rangelt tsentraliseeritud, sõjaväe-tüüpi organisatsioon, mis võimaldaks saavutada peale taktikaliste eesmärkide ka strateegilisi eesmärke – proletariaadi maailmarevolutsiooni. 1917. aastal Jaan Anvelt oli Narva Ajutise Revolutsioonikomitee esimees ning Veebruarirevolutsiooni järel valiti ta Narva Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu esimeheks. Märtsis määrati Anvelt ajalehe „Kiir“ vastutavaks toimetajaks ja temast sai üks Eestimaa enamlaste juhte. VSDTP sai valimistel 5 kohta.

Enim maaliitlasi

Eesti Radikaaldemokraatlik Erakond (ERDE) oli aastatel 1917–1918 Eestis tegutsenud liberaalne partei. Üks selle liidreid Ado Birk oli õigusteadust õppinud Tartu, Peterburi ja Leipzigi ülikoolis. Jüri Jaakson oli lõpetanud Tartu Ülikooli õigusteaduse alal I järgu diplomina. Valimiste ajal oli ta Tallinna Linnapanga juhatuse liige. Partei häälekandjaks oli „Tallinna Teataja“, mille peatoimetajaks 1917. aastal oli Rein Eliaser – Kaasani ja Tartu ülikoolis õigusteadust õppinud vandeadvokaat. Valimistel sai ERDE 4 kohta.

Balti Konstitutsioonilise Partei ja Eestimaa Konstitutsioonilise Partei nimekirjast osutusid valituks Tallinna vandeadvokaat Max Bock ja Tartu günekoloog Johannes Meyer. Parteituid üksikkandidaadid said 3 kohta.

Maanõukogus oli iga 20 000 elaniku kohta üks mandaat. Seega koosnes Maanõukogu 62 liikmest: 13 maaliitlast, 11 radikaalsotsialisti, 9 vähemlast, 8 esseeri, 7 demokraati, 5 enamlast, 4 radikaaldemokraati, 1 baltisakslane, 1 rootslane, 3 parteituid. Esimest korda tuli Maanõukogu kokku 14. juulil 1917 Toompea lossi Valges saalis.

Tõnu Virve,
otsingulise uurimusprojekti „Eesti riigi sünd kahe sõja vahel“ projektijuht

TALLINNA TV

17. - 23. juuli 2017

ESMASPÄEV, 17.07

08:00 Nädal +*
09:00 Roheline vabariik*
09:25 Kultuurimeeter.
Birgitta festival 2017*
Vintskapist soklini*
Nädal +*
11:20 Poolkuu Igor Gräziniga*
12:00 Inimese mõõde. Kristiina Kass
12:45 Inimeste lood*
13:15 Info TV
14:40 Draamaseriaal. Veresidemed
207/322
15:25 Draamaseriaal. Veresidemed
208/322
16:15 Draamaseriaal. Veresidemed
209/322
17:00 Heeroldi jutud. Piritta klooster*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Südasuve leegid
94/140
19:05 Teatrijutud
19:30 Terve tervis
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Täna maailmas
20:30 Suvestuudio
21:00 Rändur. Stockholm
21:30 Naised, kes ei nuta
22:10 TÄNA. Uudised
22:20 Plekksepp, rästep, sõdur, nuhk
(2011)
00:25 TÄNA. Uudised*
00:40 Täna maailmas*
00:55 Suvestuudio*
01:25 Info TV

TEISIPÄEV, 18.07

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Täna maailmas*
08:30 Suvestuudio*
09:00 Rändur. Stockholm*
09:30 Terve tervis*
10:00 Draamaseriaal. Südasuve leegid
94/140*
10:50 TÄNA. Uudised*
11:00 Naised, kes ei nuta*
11:40 Teatrijutud*
12:05 Horisont*
13:00 Info TV
14:35 Draamaseriaal. Veresidemed
210/322
15:20 Draamaseriaal. Veresidemed
211/322
16:10 Draamaseriaal. Veresidemed
212/322
17:00 Suvestuudio*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Südasuve leegid
95/140
19:05 Roheline vabariik
19:30 Kultuurimeeter muinasaaret
otsimas
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Täna maailmas
20:30 Suvestuudio
21:20 Mõtlemis taas
22:00 TÄNA. Uudised
22:10 Elle L'Adore (Prantsusmaa,
2014)
23:50 Moisekatsi eloheli 2016 5/6
00:15 TÄNA. Uudised*
00:30 Täna maailmas*
00:45 Suvestuudio*
01:35 Info TV

KOLMAPÄEV, 19.07

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Täna maailmas*
08:30 Suvestuudio*
09:20 Kultuurimeeter muinasaaret
otsimas*
09:50 TÄNA. Uudised*
10:00 Draamaseriaal. Südasuve leegid
95/140*
10:50 Roheline vabariik*
11:15 Mõtlemis taas*
11:55 Tallinna merepäevad
2017. Oälalupidu*
13:55 Info TV
14:20 Draamaseriaal. Veresidemed
213/322
15:05 Draamaseriaal. Veresidemed
214/322
15:50 Draamaseriaal. Veresidemed
215/322
16:40 Suvestuudio*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Südasuve leegid
96/140
19:05 Vapsid. Must-valge võitlus
(2015) 6/8
19:30 HeadRead 2017 Posttõde
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Täna maailmas
20:30 Suvestuudio
21:20 Dokumentaalfilm. Meditsiini
läbimurded – geneetiline
muundamine (2016)
21:50 Parlamendi poollund
22:15 TÄNA. Uudised
22:25 Itaalia miniseriaal.
Noor Montalbano 3/6
00:10 TÄNA. Uudised*
00:25 Täna maailmas*
00:40 Suvestuudio*
01:30 Info TV

NELJAPÄEV, 20.07.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Täna maailmas*
08:30 Suvestuudio*
09:20 HeadRead 2017 Posttõde*
09:50 TÄNA. Uudised*
10:00 Draamaseriaal. Südasuve leegid
96/140*
10:45 Dokumentaalfilm.
Meditsiini läbimurded –
geneetiline muundamine (2016)*
11:15 Parlamendi poollund*
11:40 Vapsid. Must-valge võitlus
(2015) 6/8
12:05 Poolkuu Igor Gräziniga*
12:45 Moisekatsi eloheli 2016 5/6*
13:10 Inimeste lood*
13:40 Info TV
14:20 Draamaseriaal. Veresidemed
216/322

15:10 Draamaseriaal. Veresidemed
217/322
15:55 Draamaseriaal. Veresidemed
218/322
16:40 Suvestuudio*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Südasuve
leegid 97/140
19:05 Horisont
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Täna maailmas
20:30 Suvestuudio
21:20 Teie arvamus, palun!
22:05 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*
22:40 TÄNA. Uudised
22:50 Otse kümnese
23:50 TÄNA. Uudised*
00:05 Täna maailmas*
00:20 Suvestuudio*
01:10 Info TV

REEDE, 21.07.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Täna maailmas*
08:30 Suvestuudio*
09:20 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Draamaseriaal. Südasuve
leegid 97/140*
11:00 Horisont*
11:55 Linnaruumi arhiivist.
Hipodroom (2011)*
12:25 Teie arvamus, palun!*
13:10 Info TV
14:20 Draamaseriaal. Veresidemed
219/322
15:05 Draamaseriaal. Veresidemed
220/322
15:55 Draamaseriaal. Veresidemed
221/322
16:40 Suvestuudio*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Südasuve
leegid 98/140
19:05 Majad ajas
19:30 Kultuurimeeter Niguliste
muuseumis
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Täna maailmas
20:30 Suvestuudio nädal
21:00 Taevaniik UFOdega
21:30 Maagiline maailm
22:00 Doktor Parnassuse
Imaginaarium (Suurbritannia,
Kanada, Prantsusmaa, 2009)
22:10 TÄNA. Uudised*
00:10 Täna maailmas*
00:25 Suvestuudio nädal*
00:40 Info TV

LAUPÄEV, 22.07.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Täna maailmas*
08:30 Suvestuudio nädal*
09:00 Taevaniik UFOdega*
09:30 Stiilistuudio
Draamaseriaal. Südasuve
leegid 98/140*
10:50 TÄNA. Uudised*
11:00 Terve tervis*
11:30 Kultuurimeeter Niguliste
muuseumis *
12:00 Rändur. Stockholm*
12:30 Horisont*
13:25 Teatrijutud*
13:50 Info TV
15:25 Piccolo folk ja sõbrad (2015)
16:15 Teie arvamus, palun!*
17:00 Suvestuudio nädal*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:05 Vintskapist soklini
18:30 Ars longior. Sinu kuus
kunsitsteost 6/6 (2014)
19:00 Lõõtspillipidu Harmonika
2016 1/3
19:30 Rockumentalist 1/3 (2015)
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 Dokumentaalfilm. Loomad, kes
muutsid ajalugu (2016) 1/6
21:10 Pillimeeste klubi*
22:10 TÄNA. Uudised
22:15 Itaalia miniseriaal. Sarajevo
ingel 1/2
23:50 Kultuurimeeter Niguliste
muuseumis *
00:20 TÄNA. Uudised*
00:40 Rockumentalist 1/3 (2015)*
01:10 Info TV

PÜHAPÄEV, 23.07.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*
08:55 Kultuurimeeter muinasaaret
otsimas*
09:25 Ars longior. Sinu kuus
kunsitsteost 6/6 (2014)*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:00 Poolkuu Igor Gräziniga
10:35 Dokumentaalfilm. Loomad, kes
muutsid ajalugu (2016) 1/6*
11:25 Itaalia miniseriaal. Sarajevo
ingel 1/2*
13:00 Pillimeeste klubi*
14:00 Majad ajas*
14:25 Lõõtspillipidu Harmonika
2016. Lõõtsamuusikal
15:15 Terve tervis*
15:45 Kultuurimeeter Niguliste
muuseumis *
16:15 Lõõtspillipidu Harmonika
2016 1/3*
16:45 Rockumentalist 1/3 (2015)*
17:15 TeTeVeke lastele
17:45 Vintskapist soklini*
18:10 Heeroldi jutud. Neitsitorn
18:40 Maagiline maailm
19:10 Inimese mõõde. Luuletaja
Toomas Liiv
20:00 Nädal +
21:00 Saaga (2015) 7/10
21:30 Kabinet
22:25 Pimeduses 3/4 (BBC, 2016)
23:20 Taevaniik UFOdega*
23:50 Nädal +*
00:50 Saaga (2015) 7/10*
01:20 Info TV

Kes sekkub või häkib valimistesse?

USA ja Prantsusmaa presidendivalimised on viimase aasta juhtumid, kus kandidaatide arvutite häkkimisega prooviti valimistulemust mõjutada. Eestis saaks häkkida otse valimisi, sest e-hääli antakse üle interneti.

6. juulil pärast kohtumist Poola presidendi Andrzej Dudaga USA president Donald Trump vastas pressikonverentsil telekanali NBC ajakirjaniku küsimusele USA valimiskampaaniasse sekkumise teemal: „Ma arvan, et see oli Venemaa, aga võisid olla paljud teised inimesed või riigid, kes segasid valimistel vahele. Seda on palju aastaid toimunud. Pean mainima, et kui Barack Obama sai sellest (Venemaast) presidendina teada augustis, siis oli tal valimisteni tegutseda palju aega (novembrini). Ta arvas Hillary Clintoni valimised võitvat, ega teinud midagi.”

Edasi võrdles Trump seda luureraportitega Iraagi massihävitussõjades kohtu, mis väideti olevat 100% kindlad, kuid osutusid tühjadeks valedeks ja tõid kaasa suure segaduse Iraagi sõjana. Valimised võitnud poliitika ei saagi tunnustada, et võidule aitas kaasa häkkerite või riikide sekkumine valimistesse.

Valimistesse sekkumine

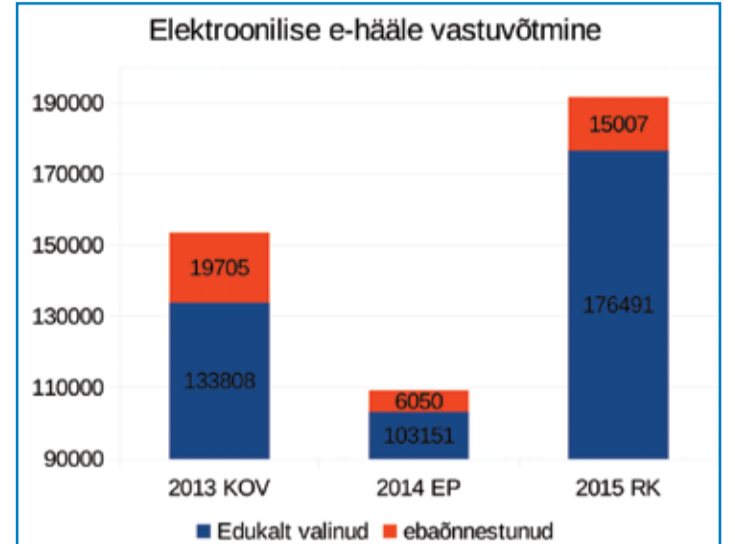
7. juulil toimus G20 riigijuhtide kohtumine Saksamaal Hamburgis ja USA president Trump kohtus seal kaks tundi Venemaa

presidendi Putiniga. Räägitu kohta levis vastukäivat infot: venelaste sõnul Trump nõustus, et Venemaa ei sekkunud USA valimistesse. USA ajakirjanikud küsisid presidendilt venelaste valetamisest räägitu kohta, aga ta oli tumm. Hiljem andis ta selgituse sotsiaalmeedias Twitteri-saatsuga: „Ma küsisin tungivalt president Putinilt Venemaa sekkumisest meie valimistel. Ta eitas seda tuliselt. Olen enda arvamusel juba öelnud...”

USA esindaja ÜRO-s Nikki Haley kirjeldas telekanalis CNN Donald Trumpi kohtumist. „Esiteks tahtis ta Putinit teadvat, et me teame valimistesse sekkumisest.../ Kõik teavad, et venelased sekkusid mitte ainult USA valimistel, vaid teevad seda mitmetel kontinentidel ja sellistel viisidel, mis külvavad segadust. Ka teised liidrid tulevad selle lõpetamise nõudmisega.”

Valimistesse sekkumine või „valimiste häkkimine” tähendab Läänes kandidaatide arvutite häkkimist ja saadud info üldsusele avaldamist. Nii juhtus Hillary Clintoni kampaanias osalenud töötajatega kui ka Prantsusmaa presidendiks saanud Emmanuel Macroniga.

Neid paljastus viimasel valimiskampaania päeval ja hiljem pole neid kajastatud. Valimistel häälletamise või valimistulemuste lugemise mõjutamist ei ole tuvastatud, sest kasutusel on

pabersedelid valimisjaoskonnas või valimismasinad pole ühendatud internetiga.

Ainult Eesti ei karda

Kolme kuu pärast, 12. oktoobril on Eestis lõppenud e-hääletus ja tulemused loetakse kokku pühapäeval, 15. oktoobril. Kuni selle ajani võib ka Eestis

toimuda valimistesse sekkumine või valimiste häkkimine mõne kandidaadi kohta privaatselt või libainfo avaldamisega. Kuid Eestis toimubki häälletus üle interneti, mis tähendab võimalust häkkida ka otse häälletamist.

Viimastel valimistel 2015. aastal toimus häkkimine, kus üks valija muutis enda e-hääle kehtetuks.

Sellist asja ei oleks tohtinud juhtuda, sest kehtetu hääle tähendab viga süsteemis. Eesti e-valimiste logifaile analüüsisid EL-i toetusraha eest Sven Heiberg, Arnis Parsovs ja Jan Willemson ning on teada ilma hääleandmiseta valijate arv. Valija tuvastas ennast, sai nimekirja, aga e-häälet ei tulnud. 2013 KOV valimistel

Argieluraamat on ajanud Eesti kihama

Vaid mõni päev enne jaanipäeva ilmus Heiki Pärdi raamat „Eesti argielu. Teekond moodsasse maailma“, mis kirjeldab põhjalikult, kuidas eestlased viimase 150 aastaga on keskaegsest talurahvast moodsateks eurooplasteks muutunud. Elukõige on rõhku pandud, nagu raamatu pealkirigi ütleb, kõige argisematele oludele: kui tihti pesti nägu ja ihu; kui tihti kraamiti oma elamist?

TAAVI PUKK

Siinkirjutajale teada olevalt on teos jõudnud tekitada juba paljudes sõpruskondades hulganisti tuliseid vaidlusi, kui arutletakse, millised need eestlaste kombid ikkagi olid. Vaatleme seda raamatu- ja ajalooühiliste seas elevust tekitavat trükist pisut lähemalt.

Koostöös kirjastusega Tänapäev ilmunud soliidse kõvakõites 248-leheküljeline üllitis on lugeja jaoks jagatud nelja suuremasse teemakäsitluse: ajakäsitluse muutumine, avaliku ja privaatsuse olemuse muutumine, puhtus kui kultuurinähtus, elamukultuur. Raamatu ülesehitus on loogiline ja liigub edasi tempos, mis lubab ka ajalookäsitlusi üldjuhul mitte nautival lugejal asjast aru saada. Kaasakiskuvaimaks läbivjooneks on väljavõetud Eesti Rahva Muuseumist pärit sanitaartopograafide uuringutest, samuti korrespondentide kirjeldused kunagisest igapäevaelust.

Kirjeldused ja mälestused on põimitud autoripoolsete selgitustega ja põhjendustega, kuidas toonast kontekstist paremini aru saada. Rohke ja ilmekas fotomaterjal – selle leidmisega

tundub olevat vaeva nähtud – aitab lugejal toonast argielu paremini ette kujutada. Eriti hästi toimib kujutus just eri kirjeldusi lugedes. Mõned näited seesugusest enesestmõistetavast

küürima“ /.../

/.../ Isa ütles meile hambaharjade ilmumisel majja, et “niikaua te neid hambaid kraabite, kui saate neist päriselt lahti” /.../

Tänapäevast WC-st ei osatud toona unistadagi. Milline oli aga seis kohaga, kus kuningaski jala käib? Saame lugeda:

/.../ Väljakäigukohti on külas ainult üks ja seegi veel pooleli, ehitamisel. Elanikud külas leiavad, et väljakäigukoht on asjata uhkus, ilma viimase-ta saada väga hästi ja olla vast palju parem, sest väljakäigukoht lõhnata /.../

/.../ Väljakäigukoha aset täidab lahtine auk aida seinaga, mis on mustust täis ja kus tuhanded kärbsed pidu peavad. Mustus veetakse sealt põllule. Nähtavasti tarvitavad seda kõik /.../

/.../ Terves külas oli meil ainuke selline maja, kus väljakäik asus majas sees. Asi oli selles, et meie maja olid lasknud ehitada noored kõrgharidusega inimesed /.../

Omapärased olid ka koristamisvõtted:

/.../ Varasemal ajal, kui majades olid muld-, savi- või paekivi-põrandad, raputati põrandale liiva, mis siis luuaga kokku pühiti. Seda tehti enne suuri pühi või pidusid, kui rehetuba puhastati ja pidupäevadeks korda seati, aga mõnikord ka lihtsalt pühapäeva eel. Liiva raputati ka pestud värvimata laudpõrandatele, sest see hoidis põrandat mustuse eest. /.../

Vastust küsimusele, miks see raamat sedavõrd elavaid diskussioone tekitab, tuleb otsida ilmselt just teemades, mida käsitletakse. Ajalehes Postimeeski (10. juuli) märgitakse, et Heiki Pärdi päästis valla minevikulaeka, kust vaatavad vastu teemad, millest tavaliselt ei räägita. Eks ole ju kodu puhtus ning isiklik hügieen valdava enamuse jaoks auasi.

Lisaks nüüdisaegsetele mugavustele, nagu näiteks kraanist tulev soe vesi, on kardinaalselt muutunud ka ühiskondlik olemus. Suured pered ja mitme põlvkonna kooselamine ühe katuse all on saanud pigem harulduseks ning oma privaatsust hinnatakse kõrgelt. See, et mõni võõras pandaks magama pererahvaga ühte voodisse, ei tule kõne allagi. Tõenäoliselt ei pääse see võõras tuppagi, rääkimata ühes voodis magamisest. Kindlasti ei pea aga keegi pärast sellesinatse raamatu lugemist silmi maha lööma ning esivanemaid häbenema. Autor ise on intervjuus Eesti Ekspressile öelnud, et lähtus eelarvamusest, et meie olime veel puu otsas,

Rõõmust ja poliitkultuurist

oli selliseid valijaid 19,9% (19 705), 2014 EP valimistel 8,4% (6050) ja 2015 RK valimistel 10,3% (15007). 2011. aasta valimiste järel proovis just Paavo Pihelgas tõestada, et blokeerida saab häkkimisega „vale kandidaat“ poolt häälte andmise. Häälletaja ei pruugi aru saada, et tegelikult tema e-häält ei saadatud ära. Verifitseeriti ehk vastuvõetud e-häält kontrollis vastavalt 5,3%, 5,7% ja 9,4% kõigist elektrooniliselt häälletajatest.

Mis saab Eesti valimistest, kui sarnaselt maikuus Suurbritannia ja juunikuus Ukrainale ning Venemaale leiab Eesti arvutite vastu aset kõrgtehnoloogiline rünnak krüptovirusega ja failide tagasisaamise eest bitcoinide nõudmise asemel sekkub valija arvutite häälendamise protsessi? Või krüpteeritakse valimiste server?

Ehk oleks kindlam valida paberil, mis on häkkimisest vaba ja lõpuni salajane?

Virgo Kruve,
e-valimiste vaatleja

Joonis: Valijate elektroonilise häälte vastuvõtmine kolmel viimasel valimisel. Andmed Sven Heiberi, Arnis Parsosvi ja Jan Willemsoni logifailide analüüsist. Graafik Virgo Kruve.

aga teised juba ammu kusagil mujal, kuid tegelikult on lähinaabrite elulaad väikese ajalise nihkega olnud väga sarnane Eestile, kus me ei ole kellegagi võrreldes räpasemad, puhtamad või teistsugused.

„Eesti argielu. Teekond mood- sasse maailma“ on kindlasti selle suve lugemissoovitus kõikidele raamatuseppidele. Kindlasti ei jäta loetu külmaks ning tekitab hulganisti arutelusid, kas ikka ühe või teise esivanemate juures oli asi „nii hull“, nagu selles raamatus kirjutatakse. Head lugemist ja vaidlemist!

Toimetusest: Pikemad intervjuud Heiki Pärdisega ilmuvad 14. juunil ajalehes Eesti Ekspress ning 10. juulil ajalehes Postimees.

Kes on Heiki Pärdis?

Heiki Pärdis (s 1951) on Raplamaalt pärit Eesti ajaloolane ja etnoloog. Ta on töötanud Eesti Rahva Muuseumis teaduri, osakonnajuhataja ja teadusdirektorina. Aastatel 2000–2005 oli ta Tartu Kunstimuseumi direktor, alates 2005. aastast Eesti Vabaõhumuuseumi teadusdirektor. Samuti on ta Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia koosseisuvälise õppejõud. Tema uurimisvaldkondadeks on eesti rahvakultuur, kultuurilugu ja maa-arkitektuuri areng. 2014. aastal pälvis Pärdis Valgetähe IV klassi teenetemärgi.

Äsjasel noorte laulu- ja tantsupeol sai meile osaks palju rõõmu, mis kõigi hingi sõnul kirjeldamatult ülendas ja tervendas. Selles valguses tahaks lasta end positiivsuse laineil kanda ning tänada kõiki suure peo korraldajaid ja sellel esinejaid, riigi ja rahva ühistest tahtepingutustest osavõtjaid. Võrratu oli abuda, kuidas koostöövaim kõigile otsekui tiivad andis.

President Kersti Kaljulaid ütles oma kõnes: „Ainult rõõmus inimene naeratab ja ainult naeratavale inimesele naeratakse vastu. Kui Eesti naeratab, siis naeravad meile ka teised. Me vajame nii väga rõõmsat Eestit, sest just laulsime: Mu isamaa, mu õnn ja rõõm!“

Rõõmus inimene loobki siinilmas rõõmu, keerulisem see polegi. Seega võib poliitkultuuri tõus, mis on ka meie peaministrile Jüri Ratasele olnud üks olulisi märksõnu, saada lahenduseks paljudele „lahendamata-tele“ probleemidele...

Poliitkultuur on tähtis samm hapra, kuid ülivajaliku nähtuse – tsivilisatsiooni – suunas. Kiustusungist ja lõhkumisest pöördu- takse loova ülesehitamise suunda, sest maailma kannab kultuur – tsivilisatsiooni tipp. Seega on meie probleemide lahendus meis enestes, võimes oma sisemist kultuuri hoida. Kui millelegi lahendust luua kultuuril ja heatahtlikul viisil, õnnestub see kindlasti.

Keskerakondlik stiil on just selle mõtte-

viisi esindaja. Nii usaldatakse ka Euroopa elu juhtimine just sellise hoidva ja rõõ- must laulva/tantsiva mõtteviisi kanda. Meie loomegi Euroopat, selles paleuses, mis meile sobib. „Olgem eestlased, aga saagem eurooplasteks,“ ütles kunagi luu- letaja Gustav Suits. Täna näeme sedagi, et mõned eurooplased soovivad juba ka eestlasteks saada, innustatuna meie rahva tarkusest ja arukusest. Seega võib Euroopa „katus“ meile väga palju anda iseenese leidmiseks ja manifesteerimisjulguseks. Võiksime meie ellujäämisloogu rõõmsalt parafraseerida ka nii – „Olge eurooplased, aga saage eestlasteks!“

Jüri Ratase sõnul tähistati Eesti noorte äsjase laulu- ja tantsupeoga ka Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva. Tundub, et otsekui oleks Eestis jälle kevad, taas on kõik nooruslikus puhtuses elustunud, esivanemate taak on maha raputatud, kuid nende tarkus alles hoiud. Seega mõjuks kaunis kultuurisündmus Eesti rahva kevadena. Näeme selles head vastassuunalist sünergia: riik saab jõustada ja edendada kultuuri, ning hea areng kulgeb ka vastupidi. Noored laulsid kõikidest poliitilistest tegevustest tegevama kapitali – siiruse – toel... Laskem meiega sel kevadhoovusel end suveküpsuses kanda. Noorte laulu- ja tantsupidu mõjus Eestit uuemaks loojana...

Vsevolod Jürgenson, Tallinn

Patarei hoone päästmisest

1. jaanuaril 2005 likvideeriti Patarei vangla ja see hoone anti üle Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile (RKV AS). Kuigi katus oli juba vangla likvideerimisel kehvast seisusest, oli seda aastaid püütud lappida ja enam-vähem pidas see vihma. RKV AS pole aga 12 aasta jooksul katust parandanud, vaid on ainult otsinud ulmelisi raken-

VAADE PATAREILE LINNULENNULT: Patarei kindlus Tallinnas on stiilipuhtana säilinud klassitsistlik kaitserajatis, mis kuulub Euroopa ehituspärandisse. Ühtlasi on Patarei näol tegemist kommunismi ja natsismi ohvrite mälestusmärgiga ning Eesti Vabariigi märtrite vastupanu võimsa sümboliga.

duslahendusi – endise vangimaja kasutamine muuseumideks, arhiivideks, elukorteriteks, äripindadeks... Selle tulemusena on katust kandvad puitkonstruktsioonid läbi mädanenud ja remondikulud tohutult suuremad. Samal ajal oli RKV AS 2016. aasta kasum 13 miljonit eurot. Häda on selles, et Vene keiser, kes Patarei ligi kaks sajandit tagasi lasi ehitada, polnud nii tark kui kirjaoskamatud vene talupojad. Keiser nimelt ei käskinud Patarei müüre pinnasest isoleerida. NSVL-i ajal, kui hoones asus vangla, värviti seinad kaks korda aastas õlivärviga üle, kuid see koorus niiskuse mõjul alati maha.

Küll on aga RKV AS Patarei omanikuks olles lammutanud maha Patarei kõrval asunud Tallinna ravi- ja tööprofülaktooriumi kolmekorruselise staabi ja vangla kahekor- ruselise ühiselamu. Mõlemad olid pinnasest hästi isoleeritud ja neid oleks saanud kasutada muuseumideks või näituste jaoks. Lisaks asus ühiselamu all pommivarjend ja tugev vundament oleks kandnud paari korruse pealeehitamist.

See paha tegu pandi toime umbes viis aastat tagasi. Tuleb meenutada, et silikaat- tellis maksab praegu u. 60 eurosentit, aga neetud okupatsioonialal maksis ainult 0,6 täisväärtslikku kopikat. Ja silikaat- kivide tootmine Eestis lõpetati varsti peale taasiseisvumist.

Päästmisvõimalused

Mida teha Patarei päästmiseks? Muinsus- kaitsekuu 2017. aasta tööplaanis oli ette nähtud ka arutelu „Päästkem Patarei“. See toimus Kodulinna Majas 24. aprillil. Kokku tuli üheksa inimest eesotsas maja

perenaise Tiina Mägiga. RKV AS-ist pol- nud kohal kedagi. Nähtavasti ei juletud tulla. Mõni päev hiljem viis tuul suure tüki Patarei katusest õue peale maha.

Tegin sel arutelul ettepaneku kuulutada RKV AS kuritegelikuks organisatsiooniks ja pöörduda peaministri poole ettepaneku- ga küüditada see asutus oma praegusest

asupaigast Patarei vanglasse kuni vastu- võetava lahenduseeni. Kuulajaskond (ka- heksa inimest) võttis seda huumorina, mina tõsiselt. Lahendustena pakun mitut varianti, mõt- lemiseks omanikule: Raiuda meetripaksused müürid 50% ulatuses läbi, isoleerida pinnasest ja seejärel teha seda müüri teise poolega. Mitu kilo- meetrit müüre on, ei tea, kuid ka kõik va- hemüürid vajavad isoleerimist, ja see töö on tohutult kallis. Lasta hoone õhku või lubada jõuliselt lammutada ning olemasolevate plaanide järgi ülesti üles ehitada, siis juba pinna- sest isoleeritult ja endistest kividest nagu Varssavi ja Berliin pärast II Maailmasõda. Lubada Patarei ostjal ehitada hoonele juur- de vähemalt kolm korrust kortereid sama väljumega. (Loomulikult isoleerides müü- rid olemasolevast hoonest.) Kuna Patarei on päris pikk, siis vaade merelt oleks kolme korruse lisamisega veelgi uhkem. See variant on kõige realsem.

Seda objekti 1958. aastast sageli külastanud **Feliks Saarevet**

Autor on jurist, endine riigiprokuröri asetäitja.

Tallinn 10130, Toom-Rüütli 3/5, Kesknädal

Elust nii ja naa (Hiiumaalt vaadates)

Endise teedemehena on mul meeldiv tõdeda, et Hiiumaalt vaadates on välju- nud aastaid kestnud letargilisest unest. Vald on leidnud vahendeid Kärda linna tänavate remondiks, sest need kohati meenutavad Kuu maastikku, olles oht- likud nii jalgsi kui ka rattail liiklejaile. Ka hiidlastele on senitoimunu põhjal jäänudki mulje, et Edgar Savisaare jt kohtuprotsess sarnaneb klounaadile. Selle protsessi kohtunik Anne Rebane kurtis 27. juuni Õhtulehes, et teda teeb kurvaks, kui kohut peetakse tsirkuseks. Kahju kohtunikust, kes peab helpima suppi, mille prokuratuur on kauaaegse töö viljana kokku keetnud. Kapo poolt Hundisilmal lavastatu lõppu pole niipea oodata.

IRL-i äsja ametisse valitud esimees Helir-Valdor Seeder teeb kõvasti „me- hetegusid“, mille tagajärjel erakonna liikmete arv jõudsalt kahaneb. Kui veel mõni IRL-i liige järgib Riigikogus Tshakna ja Mihkelsoni eeskujule, siir- dudes „aknaaluste“ fraktsiooni, tekib

valitsusel oht langeda vähemusvalit- suseks (seni on koalitsioonil Riigikogus 54 kohta).

Poliitoravad igatsevad n-õ puu ot- sast alla tulla ja naasta Stenbocki majja – riigipirukas oleks maitsvam kui Riigikogus opositsioonis olles kuusekabisid järada. Unistused Sten- bocki majast Tallinna Toompeal ja pea- linna linnapea ametist kuuluvad eriliste unelmate valdkonda. Tegelikult peaks oravate „juhtoinad“ hoopiski imetlema rootsi kardinaid Eesti Vabariigi põllu- majandusele korvamatu kahju tekita- mise eest.

Valdade sundliitmise kava kohaselt jääks Hiiumaale üksainus omavalitsus – Hiiumaa vallavalitsus. Milleks siis üldse vallavalitsus, kui maakonda jääb vaid üksainus omavalitsus? Loogilisem oleks: Hiiumaale valitsus, mis on oma ülesandeid seni täitnud probleemi- deta.

Elmar Hollmann, Kärda

Üks tänapäevane muinasjutt

„Elasid kord eite-taati...“ Nii algavad ennemuistsed muinasjutud. Ka meil tulevad tänasel päeval jutuks eit ja taat. Elavad omaelalises onnis, katus peab vihma, tuba on soe ja leib laual. Eelmise riigikorra ajal välja teenitud pensioniga tulevad talutavalt toime. Iga ja tervis ei võimalda nagunii kaugemaid reise ette võtta. Üleaedset tunnevad iga päev huvi nende toimetamise ja tervisliku seisundi vastu ning pakuvad vajadusel abikäsi. Taadi jalg ei tatsu enam kalavetele ega ta selg kummardu seene poole, eitki ei täi külatanumast kaugemale astuda.

Viie või nulliga lõppevaid tähtpäevadel kutsuti sugulased ja sõbrad kokku, nii alates seitsmekümendast, kolm korda. Suured fotod seinal meenutavad neid kokkutulekuid. Autod ja külalised mahtusid kuidagi hoovi ära. Nüüd on eakaaslased enamasti juba Peetruse väravaist läbi astunud, nooremad aga... Seekord otsustasid eit ja taat mitte korraldada suvist kokkutulekut, kus iga külaline oleks teretunud olnud. Külakogukonna kolme põlve esinda- jad istusid kohvilauas, tuttav perekond ei pidanud paljaks sõita kohale paari- saja kilomeetri kauguselt. Nüüd jääb

taadi püksivärvel ahtaks mahutamaks kõike tähtpäevaks tehtut-varutut, mis mõeldud lauasistujate võimalikule hul- gale. Helistasid tuttavad, kellega ikka suheldakse. Önnitlejate hulgas oli ülla- tajaidki.

Taadi kahest järglasest ja nende neljast täiskasvanud lapsest, rääkimata nende küljeluudest ja noorematest lastest, aga oli meeles telefoninuppe vajutada vaid **ühelainsal**. Kõik on töökohal hinnatud kolleegid, haridusega kesk-erist ma- gistrini. Kõigil on mingi huvitegevus, mõnel haarab see ka heategevust. Oma pere sisene suhtlus tundub aga nelja jalga lonkavat. Vanemad ei sobi lapse sünnipäevapeol osalema või ei tähistata peres tähtpäevi üldse. Milleks sellesse buketti veel vanavanemaid sobitada, kui noore enda asi on, millega ta tege- leb!?

Endised muinasjutud lõppesid tavaliselt nõnda: „Ja kui nad surnud pole, ela- vad nad tänapäevalgi.“ Tänapäevase muinasjutu tegelased elavadki edasi ümbritsevas ühiskonnas, milles on aga midagi mäda... Mida arvata, kui selline mentaliteet oma pere ringis süveneb?

Jüri mõisa Aadu

Keskerakonna suvepäevad

Keskerakonna traditsioonilised SUVEPÄEVAD toimuvad sel aastal 5. ja 6. augustil Lammasmäe puhkekeskuses.

Lammasmäe puhkekeskus asub Lääne-Virumaal (Viru-Nigula vald, Linnuse küla) Kunda jõe ääres. <http://www.lammasmae.ee/>

Laupäeval, 5. augustil toimuvad piirkondadevahelised võistlused, poliitikaarutelud, senioridekogu infotund jm. Õhtul mängib tantsuks ansambel ja kavas on meelelahutusprogrammi.

Suvepäevade osalustasu on kõigil kuni 31. juulini 15 eurot ühe osavõtja kohta. Majutuse hinnad on alates 15 eurost inimese kohta. Telkimise tasu on 3 eurot inimese kohta. Kuni 10-aastased lapsed saavad osaleda tasuta. Osavõtt tuleb kindlasti registreerida erakonna büroos.

Alates 1. augustist on osalustasu kõigil 30 eurot ühe osavõtja kohta.

Kuna majutustingimused on erinevad, palume enne pangaülekande tegemist küsida majutustingimusi ja kohtade olemasolu erakonna büroo referendit telefonil 6 273 460 või suvepaevad@keskerakond.ee

Nädala juubilar MÄRT MÜÜR 75

Eesti rahvale on läbi aegade olnud südamelehedasteks põllud, künd, rukkileib, karjamaad, kodumaine piim ja liha. Nii kuulub ajakirjanikestki eriline austus neile, kes aususe ja otsekoheusega kirjutavad või räägivad maaelust. Üks nendest, kauaaegne teleajakirjanik ja filmilooja Märt Müür jõuab tänavuse heinakuu 12. päeval 75. sünnipäevani.

Küllap paljudele seostub Märt Müür nimega esimesena telesaade „Viljaveski“. Koos Mati Naruski ja Rein Hansoniga oli ta selle saate idee algatajaid ja üks püsisaatejuhte. Mitmetest ajalehtedest (näiteks Maaleht) võib lugeda, et saate sisu ja nime üle koguneti arutama Müüri kodumajas paiknevasse sauna. Tegemist oli igati asjaliku nõupidamisega. Esimene „Viljaveski“ läks eetrisse 5. oktoobril 1982. Televaatajad panid „Viljaveski“-vaaladele ka nimed. Mati Naruskit kutsuti Romantikuks, Rein Hansonit – Filosoofiks, Märt Müüri aga Buldooseriks. Seda tänu sirgjoonelisele läbiminekule käsitletavast teemast, oma arvamuse selgele väljütlemisele.

Küllap jõudsid „Viljaveskisse“ mitmeid kordi ka jutud veskitest. Ühe saate algul laulis ansambel „Kukerpillid“ Hando Runneli sõnade kirjutatud laulu „Üks veski seisab vete pääl, kuid veskitööd ei tehta säääl“. Tagajärjeks oli, et see jäi „Viljaveskil“ viimseks otsesaateks, sest Runneli luulekogu „Punaste õhtute purpur“ oli parajasti kauplustest müügil ära korjatud.

Müüri ja tema meeskonna kaastelatel pidi olema ka oskust üles leida nõrgemad kivid totali-

taarse ühiskonna müüris, et neid vajadusel oma mõtete teostamiseks kõrvale lükata. Näiteks eestimeelse „Viljaveski“ ekraanile toomiseks kasutati ära toitlusprogrammi väljakuulutamist terves N Liidus.

„Maaharimine on inimese üks ürgsemaid tegevusi. Seepärast on veidi kummaline, et maaharimisriistade areng nii aeglane on.“ Nende sõnadega algab „Adra järel“ – Märt Müüri debüütfilm režissöörina (kaasstsenaristik lallepoeg Jüri Müür). Tehnilistesse üksikasjadesse tungides räägib see film põllutöömasinast, millega Eestimaa kivistel põldudel väga keeruline töötada. Sellele filmile rohelise tee saamisel tuli kasuks asjaolu, et viletsasti ehitatud põllutöömasinad oli ühel pleenumil kritiseerinud ka Leonid Brežnev.

„Kadestamisväärselt tore debüüt.“ avaldas ajakirjanduses filmi kohta arvamust Sirje Endre. Režissöör pälvis üleliiduliselt põllumajandusteemaliste dokumentaalfilmide festivalil aukirja.

12. juulil 1942 Viljandimaal Suislepa vallas Kivilõpe külas Matsimärdi talus sündinud Märt Müür on saanud vahetult tunda ka Eestimaa elu ja eriti maaelu kõige traagilisemat sündmust – 1949. aasta küüditamist. Pärast Eestisse tagasipöördumist taheti Müüride peret 1957. aastal Siberisse tagasi saata, sest ametlike dokumentide järgi oli neile elamiseks määratud see paik. Sõnumi tagajärjel haigestus raskesti Märdi isa. ENSV Ministrite Nõukogu muutis korralduse siiski ümber, ja Müüridel lubati elada Eestis.

Foto Scanpix

Märdi käesirutus meediamaailmale algas sellest, et ta kutsuti tööle Põllumajandusministeeriumisse infoosakonna toimetajana, tööks suuresti õppefilmide tegemine. Märdi kui filmimehe võimetesse tekitas usu seegi, et tema lallepoeg oli tunnustatud filmitegija Jüri Müür ja filmindusega olid seotud mõned teisedki lähisugulased.

1974. aastal kutsus ETV põllumajandussaadete toimetaja Helgi Oidermaa Märt Müüri üht filmi tutvustama saatesse „Jõudu tööle“ (saatejuht Endel Sõerde). Paar päeva hiljem pakkus Oidermaa Müürile osalemist kaheaastastel

teleajakirjanike kursustel. 1975. aastast kuulus Märt „Aktuaalse kaamera“ meeskonda ja jäi sinna viieteistkümneks aastaks. 1980. aastate algul õppis ta kaugõppes Moskvas kinematograafia-instituudis.

Televideoonis on Märt Müür olnud saatejuhiks ja autoriks ka saadetele „Põllumeeste pooltund“, „Vaatevinkel“ ja „Pressiklubi“ ning autorisarjale „Läbi müüri“. Riigikogu liige ja Raadio Marta saatejuht Toomas Paur meenutab, et oma elu esimese intervjuu on ta andnud Märt Müürile. „Oli 1976. aasta. Olin siis Nõo sovhoosi Nõgiaru osakonna juhataja. Me

rääksime rukkilõikusest. Müür oli sõbralik ja asjatundlik küsija. Järgmises intervjuus rääksime juba kevadkülvist,“ lausus Paur. „Teletegemiseks on vaja telemasti, on vaja teletegijat ja loomulikult on vaja, et seda pilti saab näha kodutelevisiorist,“ nii räägib Märt huumorihõngulises telesaates, mis räägib televisioonist ja selle tegijatest läbi vana telemasti. Raamatus „Eesti põllumajandus XX sajandil“ II märgib Voldemar Lindström televisiooneemalises artiklis, et põllumajanduslaste filmide tegijate hulgas olid tuntud teleajakirjanikud. Ühena neist nimetab ta Märt Müüri.

Mitmed Märt Müüri loodud filmid räägivad ületootmise (plaanide täitmise eesmärgil), bürokraatia ja salakaebuste räsivast ja hävitavast mõjust Eesti põllumeestele praktikutest kuni tippjuhtideni. 1987. aastal valminud film „Miks kukuvad tähed“ rääkis majandijuhtide surma põhjustest. Aasta hiljem sündinud „Aidake meil elada“ peategelaseks oli õiguskaitseseorganisatsioonide hammasratas vahele satunud majandijuht, ühiskonna- ja kultuuritegelane Kalev Raave. Film „Miks kukuvad tähed“ pälvis 1988. aastal Eesti dokumentaalfilmide festivalil esimese preemia. Kaheksakümnendate aastate lõpul tegi Märt Müür filmi ka Ida-Virumaa keskkonnaprobleemidest ja nende mõjust elanike tervisele „Väikesed kohtlajärvelased jäävad teistest eakaaslastest arengus neli viis korda maha. See on ökoloogiline genotsiid,“ kõlab üks tema öeldud lauseid selles filmis.

Pööre Märdi Müüri elus tuli 1989. aasta mais. Kaks päeva kestnud

Eesti Ajakirjanike Liidu kongressil löödi lahku üleliidulisest liidust. Iseseisva ajakirjanike liidu juhatuse esimeheks valiti Märt Müür.

Saates „Vastavad küsijad“ räägib Märt Müür Igor Kurvele, et ajakirjanikeliiitu juhtides praktiseerivaks ajakirjanikutööks aega ei jää. 1992. aastal tuleb Märt siiski ekraanile – Paide Kultuuri-keskuses salvestatud „Viljaveski“ lõpusaates ehk „matustele“. Müür toob selles saates esile toona esile kerkinud negatiivse suhtumise nõukogude perioodil oma tööd teinud majandijuhtidesse ja põllumajandusspetsialistidesse Märt Müür jätkas ka filmiloomist. 1994. aastal valminud „XXI sajandi presidendid“ räägib presidendiametist unistanud toonastest noortest meestest Jaanus Raidalst ja Ülo Siinmaast. 1996. aastast on Märt Müür vabakutseline ajakirjanik ja filmilooja. 2016. aastal valmis tal film erinevate aegade (1981–2014) põllumajandusministritest, pealkirjaks „Meie, Laia tänava ministrid“.

„Märt Müür lahkab teemat sügavuti, oskab välja tuua iga ministri isiksuse,“ ütles Kesknädalale Aavo Mölder, kes oli põllumajandusministriks Eesti krooni tuleku ajal. Märdi sotsiaalselt aktiivset eluhoiakut tõestab seegi, et 2001. aastast kuulub ta Keskerakonda. Mida loomingulist võib aga Mulgimaa juurtega vanameistrilt oodata? Eks näe. Üks Märt Müüri kaaueaegseid kolleege ütles: ega Märt enne ei räägi, kui tal midagi valmis on.

Jaan Lukas

Kadunud päevikumärkmed

Hiljuti ilmus eesti keelde tõlgituna üks ameeriklaste kirjutatud huvitav raamat, mis osaliselt põhineb kurikuulsa Alfred Rosenbergi (1893–1946) päevikumärkmetel, kuid veelgi põnevamat infot leiab neist märkmetest endist.

ANDRES LAIAPEA

Tallinnas sündinud ja kasvanud Alfred Rosenberg oli üks saksa natsionaalsotsialistide juhtivaid ideolooge. Teise maailmasõja ajal sai temast Saksamaa poolt okupeeritud idaalade (Balti riigid, Valgevene ja Ukraina) riigiminister. Pärast sõda mõisteti ta Nürnbergi protsessil surma ja poodi üles.

Kadunud päevik

Rosenbergi päevik leiti sõja lõpul ühest Baieri lossist. See koosneb lahtistele lehtedele tehtud märkmetest, mis polnud mõeldud avaldamiseks. Need on avameelsed ülestähendused mitmesugustest kohtumistest, nii ametlikest kui ka mitteametlikest koosviibimistest, igapäevast tööst ja elust üldisemalt. Leidub muljeid inimestest ja mõtisklusi erinevatel teemadel. Rosenberg hakkas selliseid märkmeid tegema pärast seda, kui natsionaalsotsialistid Saksamaal kogu võimu enda kätte koondasid, et kasutada neid hiljem abimaterjalina raamatu kirjutamisel.

Nürnbergi protsessil kasutati neid algul süüdistusmaterjalina tema vastu, aga kui seda päevikut soovisid kasutada kohtus tõendina ka Rosenbergi kaitsjad, siis ei suudetud seda enam leida. Robert Wittman ja David Kinney maalivad nüüd eesti keeles

ilmunud raamatus „Kurjuse päevik. Alfred Rosenberg ja Kolmanda Reichi varastatud saladused“ kaasahaarava pildi sellest, kuidas Rosenbergi päevik sel sajandil lõpuks uuesti päevavalgele ilmus – selle oli kõrvale toimetanud ameeriklaste süüdistusmeeskonda kuulunud Robert Kempner, juudi päritolu Saksa jurist, kes juba 1930-ndatel üritas Preisi siseministeeriumi õigusnõunikuna saavutada Adolf Hitleri vastutusele võtmist ja natsipartei keelustamist.

Wittman ja Kinney annavad ühtlasi laiema ettekujutuse kõnealusest ajajärgul toimunud, tuginedes seejuures osaliselt Rosenbergi päevikule, kuid konkreetselt Eestiga seonduvast on nende raamatus juttu väga vähe. Seetõttu sai uuritud nüüd algmaterjali ennast.

USA holokaustimuuseum on teinud veebis avalikult kättesaadavaks 425 lehte Rosenbergi märkmetega, mis ulatuvad 1936. aasta aprillist 1944. aasta detsembrini. Neid märkmeid ei ole tehtud väga süstemaatiliselt. Vahepeal on Rosenberg pannud paberile pikemaid mõtisklusi, vahepeal aga olnud üsna visandlik. Leidub küllaltki pikki perioode, mille kohta ei ole kirjutatud midagi – on loomulikult võimalik, et osa lehti on aja jooksul teiste hulgast lihtsalt kaduma läinud

või kõrvaldatud. Sellegipoolest on tegemist huvitava materjaliga, kust leiab nii mõndagi üllatavat.

Kohtumine baltlastega

Rosenbergi märkmetest selgub, et plaanidest maailma bolševismivastaste jõudude ühendamiseks ning „kõigi Nõukogude Liiduga piirnevate riikide kindlustamiseks“ oli tal Hitleriga juttu juba 1936. aastal, kuid Eestit mainis ta (praegu avalikult kätte saadavates päevikumärkmetes) esimest korda alles 1939. aasta mai keskel, kui tema jutul käis paar siit pärit inimest. Rosenberg töötas sel ajal natsipartei välisajade osakonna juhina, omamoodi mitteametliku välisministrina, kes arendas võimupartei sidemeid erinevate riikide poliitiliste ringkondadega.

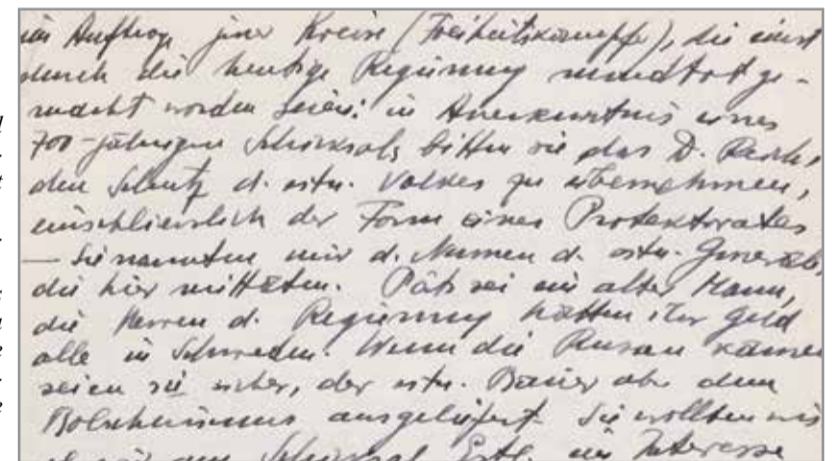
„Tõelise eesti talurahva“ ülesandel oli minu juures kaks baltlast. Nad andsid mulle üle eesti taluleiva ning jätsid kirjalikult sõnastatud pöördumise, väidetavalt nende ringkondade (vabadussõjalaste) nimel, kes kord praeguse valitsuse poolt vaikima sunniti: tunnustades 700-aastast ühist saatust paluvad nad, et Saksa Riik eesti rahva kaitsmise üle võtaks, seda protektoraadi vormis. Nad nimetavad mulle nende Eesti kindralite nimesid, kes siin kaasa löövad. Päts olevat üks vana

mees, valitsushärradel olevat kõigil raha Rootsis. Nad on kindlad, et kui venelased tulevad, siis allutatakse eesti talurahvas bolševismile. Nad tahavad teada, kas Eesti saatus meile korda läheb, kas jätame kaitse alla võtmise korral eestlastele alles nende keele ja kultuuri.

Mina: Meil ei ole mingit huvi venelasi taas Tallinnas ja Riias näha. –Me tunnustame kõigi rahvaste rahvuskultuuri. Vahele segada me ei taha, te peate ise jõude mobiliseerima, et uus olukord kehtestada.

Härrad lahkuvad rahulolevana. Tuleb ära oodata, kuidas see võimuvõng lahti hargneb. Ajaloolisest vaatepunktist on nendel rahvastel ainult valik: Venemaa poolt hävitatud olla või Saksa kaitse all oma sõjaline jurisdiktsioon ja välispoliitika kaotada, kuid saada võimalus oma rahvuskultuur, enda olemasolu ja oma töö säilitada.//

Samal kuul selgitas Rosenberg pikalt Hermann Göringile, et välispoliitikas tuleb arvestada rahvaste psühholoogiaga. Ta leidis, et 1914. aastal oleksid asjad Belgias teisisi läinud, kui Saksamaa oleks juba algusest peale toetanud allasurutud flaaamide ning Inglismaa ja Prantsusmaa poolt

VANA PÄEVIK PALJASTAB: 1939. aasta mais kohtus Alfred Rosenberg kahe mehega, kes palusid vabadussõjalaste nimel esinedes, et Saksamaa võtaks Eesti enda kaitse alla. Rosenberg soovitas neil ise riigipööre korraldada.

rõhutatud rahvaste vabadust. Kui augustis 1939 tuli uudis Saksamaa ja Nõukogude Liidu mittekallaletungilepingu sõlmimise kohta, siis tundis Rosenberg, et tema 20 aastat kestnud võitlus on pööratud pea peale.

MRP ja baaside leping

„Kuidas saame veel Euroopa päästmisest ja ümberkorraldamisest rääkida, kui me Euroopa hävitajalt abi peame paluma?“ mõtiskles Rosenberg oma päevikus. Peagi külastas teda Richard Walther Darré, veel üks natside silmapaistev ideoloog, kellega kahepäevane olukorda paar tundi arutati, leppides viimaks kokku varsti uuesti kohtuda. „Kui venelased peaksid nüüd veel Baltikumi sisse marssima, siis on ka Idameri meie jaoks strateegiliselt kadunud, Moskva tugevam kui kunagi –

ning iga kell koos Läänega meie vastu pöördumine võimalik,“ võttis Rosenberg jutuajamisel räägitu lühidalt kokku. „Ma viitasin veel lootusele väljatöötatud kontinentaablokist: Rooma, Berliin, Moskva, Tokio. Kui see tuleb, siis peab Inglismaa kiiresti rahu tegema, muidu lendab brittide maailmariik õhku. Sellest võimalusest sõltub nüüd palju, võib-olla kõik.“

28. septembril 1939 sõlmiti Eesti ja Nõukogude Liidu vahel vastastikuse abistamise pakt (baaside leping), mis tulenes varem Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud lepingust.

Järgmisel päeval oli Rosenberg neli tundi Hitleri juures, et arutada välisminister Joachim von Ribbentropi ettevõtmisi, mida Hitler põhjendatult üritas. Juttu tuli ka Eestist.

(Jürgne)